

עלי ההגהה

דשיחת

ש"פ נח, ב' דר"ח מרחxon ה'תנש"א

יוצא-לאור לש"פ נח ה'תשפ"ג

בפעם הראשונה

יוצא לאור על ידי מערכת
''מפתח''

שנת חמישת אלפים שבע מאות שמותים ושלש לבריהה
שנת הקהיל

MAFTEIACH

www.Mafteiach.app

נסדר והוכן לדפוס ע"י מנחם מענדל בן פרידא מלכה ושלום דובער בן רבקה

פתח דבר

לקראת ש"פ נח – הnnenו בזה מוציאים לאור צילום כת"ק עליה הינה המלאים – **בפעם הראשונה** – דשיחת ש"פ נח, ב' דר"ח מרוחון ה'תנש"א.
חוברת זו יול' ביחיד עם חברה מט – עליה הינה המלאים דשיחת ש"פ נח,
ערב ז' מרוחון ה'תש"ג).

*

קונטרם זה י יצא לאור ע"י מערכת "פתחה". אפליקציית "פתחה" הינה מיום שmonthsuto לרכזו במקומות אחד את האודיו, הוידאו, ההנחות הכלטימונגות והטונגות – לכל שיחת והתוועדות של הרבי. הקונטרם הוא החמישים בסדרת "הגנות", ובעז"ה יופיעו קונטרמים נוספים בקרוב.
החוברות הקודמות של "עליה הינה" זמינים באפליקציה "פתחה":
Mafteiach.app/about

וכאן המקום לבקש בקשה כפולה ומכופלת, שכל מי שיש תח"י הגנות כ"ק אדמו"ר שליט"א בשיחות ומאמרים – שיוואיל להמצאים למערכת, ע"מ לזכות בהם את הרבים.

* * *

והעיקר – יהי רצון שנובה ויך זעהן מיטן רבין, ולשםוע "תורה חדשה" תיכף
ומיד ממש!

מערכת „פתחה“

מושש"ק פ' בראשית, ה'תשפ"ג – שנת הקהיל
מאה ונשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א
ברוקלין, ניו.

מושיחת ש"פ נח התנש"א – עלי הagaהה

ב"ז. מושיחת ש"פ נח, ב' דר"ח מרוחשון התנש"א.

א. בונגעו צו דעם ציוי צו נח ובניו בפרשנותו¹ "זאתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה"² - איז ידועה די שללה³: פארוואס האט עס דער אויבערשטער געדארפט נאכאמאל אנדאנן לאחריו וואס ער האט שוין אנגעוזאגט דעם ציוי בפ' בראשית (צו כלות מין האדם) "פרו" ורבו ומלאו את הארץ וכבשה⁵. מוקען ניט ציוי בא' בראשית איז אברכה אונן ניט קיין ציוי⁶, און די הוספה אין פ' נח איז דער ציוי על מצוה זו - ווארום (כמבעור במאפרשים⁷): פון דעם פטוק (אין פ' בראשית) "פרו ורבו גור' וככשהה" לערנט מען אפ אין משנה וגمرا⁸ ווער איז מהובייב אין דער מצוה [לදעתך ובנן - האיש מצווה על פרי' ורבבי אבל לא האשה", ווי עס שטייטס זוכבשהה], "איש דרכו לכבוש ואיש דרכה לכובש"⁹, ולදעתך ורב כי חנן בן ברוקה - "על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו", און רשיי ברענט עס אראפ (דעתך ובנן) בפיירשוועה¹⁰, ואט דערפנן איז מובן, איז דער פטוק אין בראשית (איך לדעתך איזיך פשווטו של מקרא) למצווה נאמר¹¹ (נוספ' אויף לברכה)¹¹, ואעפ"כ חז"ט זיך איבער דער ציוי נאכאמאל אין פ' נח ("כאן לציוי"¹²), "זאתם פרו ורבו גו"¹³, קטש איז דער ציוי איז שווין אングעוזאגט געוואָן בפ' בראשית¹⁴.

בשותה מ'פארגלייכט די צוויי ציווים זעת מען צוישן זוי אן אונטערשייד: אין פ' בראשית שטייט "פרו ורבו ומלאו את הארץ וככשהה", משא"כ אין פ' נח - "זאתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה" - (א) ער איז מוסף "شرطו בארץ ורבו בה", (ב) ער איז ממשית דעם וווארט זוכבשהה". אפיקלו לוויט דעם פירוש¹⁵ איז אין פ' בראשית רעדט זיך וועגן אברכה (און ניט א ציוי) - דארף מען אויך האבן ביואר, פארוואס דער אויבערשטער האט ניט געזאנט די ברכה און דעם ציוי צוזאמען בחמשך אחד, נאר ער האט עס פאנאנדרערגעטילט: אין פ' בראשית (בא בריאות האדם) האט ער זיי געבענטשט מיט דער ברכה "פרו ורבו גו", און ערשת לאחרי המבול האט ער אングעוזאגט דעם ציוי "זאתם פרו ורבו". וועוד: איך אין פ' נח האט זיך איבערשטער פרער געבענטשט, זיברך אלקים גור' פרו ורבו גו", און דערנאָך האט ער זיך אַנגעוזאגט דעם ציוי ("זאתם פרו ורבו")¹² - ווערט לפ"ז די שאלת: פארוואס האט זיך דער אויבערשטער געדארפט נאכאמאל בענטשן, לאחריו וואס ער האט שווין געבענטשט אדם ..

וחווה (כללות מין האדם) בפ' בראשית זיברך אותם אלקים גור' פרו ורבו גו?"

ב. דער ביואר בזה בפשותו איז: נאך דעם מבול וווען "זימח את כל היקום אשר על פני האדמה גור'"¹⁶, און "זינחם ה' כי עשה את האדם בארץ"¹⁷, - האט דער אויבערשטער פון-דאָס-ני געבענטשט (די חיוט וכוי) - "וישרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ"¹⁹. און אויך געבענטשט און אングעוזאגט נח ובניו "פרו ורבו גו" - בכדי צוריך אויפוביין אַיּוֹם.

ובפרט או "ה' נח דראג לעסוק בפרי' ורבבי עד שהבטיחו הקב"ה שלא לשחת העולם עוד"²⁰ (הgeom או ער האט געווואָסט וועגן דעם ציוי ה' בפ' בראשית), דעריבער האט נח געדארפט אנקומען צו א ציוי מיווחד

- 2 -

פון "פרו ורבו גו"²¹.

אבל נסף אויף דעם וואס פארענטפערט ניט (עכ"פ גלאטיק) פארוואס מ'דארף אנקומען צו נאך א ציווי מה' ובלשן כפול (און ס'אייז ניט גענוג א ברכה ("זיבריך אלקים גו' פרו גו")) והבטחה²² (שלא לשחת העולם עוד) - איז משמע פון כלותה הענן, או דער ציוויי (און ברכה) צו נח ("זאתם פרו ורבו") אויז ניט נאר צו באנייען דעם ציוויי צו אדם (כפ' בראשית), או נח זאל צוריק אויפבזען די וועלט, נאר אין דעם קומט צו א חידוש כלאי אין דעם ציוויי (וברכה) [ווי פארשאנדייך אויך דערפונ וואס בכם מקומות לערנט מען אף די מצוה לדורות דוקא פון דעם ציוויי לנח]²³.

ג. וועט מען עם פארשטיין לרוט דעם ביואר אין דעם כלות/דיקון חידוש וואס האט זיך אויפגעטען אין דער וועלט דורך מבול (לגביה דעם מצב העולם לפני זה, בתחלת הבריאה בפ' בראשית), ווי עס שטייט אין מדרש²⁴ או נח "ראאה עלום חדש":

"עלום חדש" איז דער טיטיש, או ס'אייז צונגעקומען א חידוש אין עס' מציאות העולם (נט נאר לגביי דעם מצב העולם בזמנ המבול, נאר אויך ובעירק), לגביה דעם מצב העולם קודם המבול, בהתחלה הבריאה. ולכארה אינן מובן: וואס איז דער חידוש בעולם וואס האט זיך אויפגעטען דורך דעם מבול לגביי דעלן חידוש בתחלת הבריאה - א חידוש אמרית (מאן ליש) וואס "בראשית ברא"²⁵ אלקים את השמים ואת הארץ"²⁶, און דער אויבערשטער איז מההו ומהי' ומקיים די וועלט מאן ואפס ממש בכל רגע ורגע חדש?²⁷ איז דער ביואר אין דעם: ס'אייז מבואר בכ"מ²⁸, או דער מבול איז גענומען (נט נאר כדי צו מעניש זיין די חוטאים, נאר אויך ובעירק) "לטהר את הארץ" (די מי המבול שירדו מ' יומן/יינען בדוגמת מי המקוה פון מי סאה וועלכע זיינען מטהר את האדם), דער מבול האט מזיך געווואן און אויסגעאיידלט דיanganutz וועלט.

בתחלת הבריאה (קודם המבול) איז די שלימות פון וועלט געווואן פארבונדן (נט מיט דער טבע ותוכנות המיצאות פון וועלט גופא, נאר) מיט דעם אופן וכח פון איר באשאפונג דורך דעם אויבערשטן - "עלום על מלואו נברא"³⁰.

און דעריבער האט געענקט זיין, ווי ס'אייז געווואן בפועל, או דורך דעם וואס "רביה רעת האדם בארץ". האט דאס געבראקט איז "וינחם ה' כי עשה גוי אמחה גו"³¹, דער חורבן העולם והפסק בסדרי הבריאה - ווארום הגם איז די בריאה איז באשאפונג געוואן דורך דעם אויבערשטן (על מלואו). און איז אן אופן איז זיירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד"³², איז אבער היהת איז די בריאה איז געווואן מצד דעם אופן פון זיין באשאפונג דורך בורא (נט מצד דעם תוכן פון עולם גופא) דערפאו האבן דאן די חטאים (וועלכע האבן די וועלט דערוינויטערט פון בורא און זיין רצוח) גורם געווואן די ירידה אין איז אופן, איז ס'אייז ניט געווואן שירך זי זאל נחבר ונתעה וווערן ("לא הי' שירך בירור")³³.

ס"ג

... "לטהר את הארץ" (די מי המבול שירדו
... מ' ארבעים יומן זיינען בדוגמת מי המקוה
פון מ' סאה וועלכע זיינען מטהר את
האדם) ...

... מיט דעם אופן וכח פון איר באשאפונג
דורך דעם אויבערשטן - "עלום על מלואו
nbraea" ...

... ולכארה איננו מובן: וואס איז דער
חידוש בעולם וואס האט זיך אויפגעטען
דורך דעם מבול לגביי דעם חידוש בתחלת
הבריאה ...

און ויבאלד אן דורקן חטא פון דור המבול איז די וועלט איזויפיל נתקלקל געוואָרן בייז "מלאה הארץ חמיט"³⁴, און מצד וועלט גַּפְאָ איז דאן ניט געוווען קיין אפשרויות אויף בירור ועלוי, דעריבער איז ניט פֿאָרְבִּלְבִּין קיין טעם אויף איר מציאות, און "וינחטס ה' כי עשה גו' אמאחה גו'".

משא"כ לאחרי המבול, וואס דעמולט האט זיך אויפגעטאן דער טהרת זיזICON הארץ (פון וועלט גופא), און אויך בשעת ד שטייט אין א מצב יריד ביזטור זאל זי קענען נהבר ונטעלעה ווערען (ע"י עובדת התשובהה), אנהויבנדיק דורך דער עבודה פון "נה נח איש צדיק תמים הי' בדורותיו"³⁵ (נט קוֹקְנֶדִיק אויף די הנהגה פון כל אנשי דורו) - דערפֿאָר איז דעמולט אַרְיִנְגְּגַעֲבָן געוואָרן אַתְּקָעָן אַתְּקָעָן דער בריאה, "לא ישבותו", ביז די כריית ברית פון "ולא יכרת כלبشر ... ולא יהי' עוד מבול וגוו'"³⁶ - אין וועלךן מצב די וועלט זאל נאר זיין³⁷.

און אין דעם באשטייט דער חידוש אין עולם - "עולם חדש" - וואס האט זיך אויפגעטאן דורקן מבול: דער חידוש גמור אין דער בריאה או דעמולט האט דער אויבערשטער אַרְיִנְגְּגַעֲבָן אַנְיַעַיְלָה ותכמה אין וועלט, איז גופה זאל קענען נודך ונטעלעה ווערען.

ד. דער עניין איז אויך מדורמו אין דעם נאמען פון נח (ו שם כל הפרשה): נח איז פון לשון נײַחא³⁸, און "נה נח" שתי פעמים איז נײַחא בכפלים - "נײַחא לעלינוים ונײַחא לתחתונים"³⁹. וכמבוואר בכ"מ⁴⁰, און איז בחישבת(וכמ"ש "וישבת" ותרגומו "ונח"), "נײַחא דרואה", "שהוא בחינת שביתה,قادם השובת מלמאכטו".

נה (איש צדיק) האט אויפגעטאן און אַרְיִנְגְּגַעֲבָן מנוחה בעולם, און דערפֿאָר ווערען די מי המבול אַנְגְּרוּפּן על שמו "מי נח"⁴¹ - וויל זי האבן מטהר געוווען את הארץ, וואס דורך דעם איז געוואָרן מנוחה בעולם (נסוף צו דער מנוחה לאחרי המבול, אויך ובუיקר מנוחה בעולם לגבי מצבו קודם המבול), או אויך עולם, מצד איר עניין גופה, זאל זיין שייך צו בירור וויכוך. און דורך דעם - באקומט די וועלט אַתְּקָעָן.

און נאכטער: "נה נח" שתי פעמים באויזיט, און ער האט אויפגעטאן די מנוחה ונײַחא "לעלינוים" און "לתחתונים"⁴² ווי זי ווערען נתאחד צווזאמען (אווי ווי נח איז אײַן מענטש שנכפל שמו), און תחתונים (מצד עניינם הם) זאלן נתאחד ווערען מיט עלונגס.

- דער עניין פון שבת ומנוחה איז געוווען שווין בסיסום וגמר הבריאה (קודם המבול), און דאס האט אויפגעטאן אַשְׁלִימָה אַזְרָעָל דער בריאה ("מה ה' העולם חסר מנוחה, באת שבת באת מנוחה")⁴³ - אבער דאס איז געוווען אַחָלָק (גמר ושלימות) פון דער בריאה ע"י הקב"ה, "וַיְכַלֵּם גּוֹ"; משא"כ דורך נח (און "מי נח") איז צוגעקמען (דורך עובdot האדם) אַ מנוחה איז וועלט מצד איר עניין גופה. און דעריבער איז דאס אויך אַ נײַחא בכפלים⁴⁴ ("כפלים לתושי", וואס קומט דורך עובdot המטה)⁴⁵.

... און מצד וועלט גופה איז דאן ניט געוווען ... משא"כ לאחרי המבול, וואס דעמולט קיין אפשרויות אויף בירור ועלוי ... . . . קיין אפשרויות אויף בירור ועלוי .. . . האראץ .. .

בכדי אויפטאן תורה הארץ (בכדי או עולם מצד איר עניין גופא זאל קעגען נודך ונתעהה ווערטן) פאדערן זיך צוויי ענינים: (א) תורה העולם וואס ווערט דורך דעם ביטול פון דעם "ותשחתת" און "חמס" בארכן דורך דעם מבול וואס "בלה את הכל כו'"⁴⁸. (ב) די פעללה חיובית פון ביירור זיין העולם (און ניט ברענן די וועלט).

ויש לזכור, או בכללות אי דאס אויפגעטאן געווארן דורך דעם (א) מבול וועלכע האט מטהר געועען די וועלט פון "מלאה הארץ חמס"⁴⁹, דורך "בלה את הכל" (אלץ וואס אייז חוץ מן התיבה), וואס בגליו אייז דאס הייפק פון מנוחת וקיום העולם, און (ב) חיבת נח, וואס דער אויבערשטער האט אונגגעזאגט⁵⁰ "עשה לך תיבת גוי", או בשעת המבול (וואס "בלה את הכל") זאלן נח ובני ביתו געפיגען זיך אין דער תיבה, און באשיצט ווערטן פון מי המבול און בליכן במציאותם, וואס דאס גיט דערנאך דעם כה צו טאן די עבדה אין ביירור זיין העולם בדורך נិיחא (עללינוים ולחתחונים), ניט דורך ביטול העולם:

דער אויבערשטער האט געהיסן נחין ארינגעטען אין תיבה אלע חליך העולם: מין המזרב - נח ובני ביתו, מין חיי גו", "מלל החי גו", מין הצומח ומין הדומם - "מלל מאכל אשר יאכל"⁵¹, און אויך אלע עולמו פון סדר השתלשות - כמבואר אין חסידות⁵², או די דורי ~~מעלת~~⁵³ אין תיבה, "תתחים שניים ושלשים"⁵³ זיינען בנדג די ג' עולמו פון בייע (בייע הפרטית⁵⁴). און אין דער תיבה (וכל הנמצאים בה - כל סדר השתלשות) האט געהערשט אמאכ' פון שלום ומנוחה, מעין ווי עס ווועט זיין לעתיד לבוא⁵⁵ - "זיגר זאב עס כבש גוי לא ירעו ולא ישחטו גוי", צוליב דעם וואס "מלאה הארץ דעה את ה"⁵⁶ [פונקט פארקערט ווי דער מצב בעולם - "מלאה הארץ חמס"]. וואס דאס האט געגעבן דעם כה, און דערנאך ווערט זיין "צא מן התיבה"⁵⁷, און אין אלע זמנים לאחריו זה - זאל מען קעגען אויפטאן דעם ביירור זיין העולם, באופן און עולם עצמה זאל נתעהה ווערטן (באופן של נិיחא).

וכמרומו אויך אין דעם לשון הציוויי (בעשיית התיבה⁵⁸) "וואל אמה תכלינה מלמעלה": "אמה"⁵⁹ אָתְרָת "אלקינו מלך העולם", דורך⁵⁹ אלקינו (דער גט פון אידן) ווערט דער אויבערשטער - מלך העולם [איין זיינען מליך דעם אויבערשטן, "תמליכוני עליכם"⁶⁰, אלס מלך ישראל, און דורך דעם - מלך על כל העולם], או אויך אין עולם מלשון העלם⁶¹ והסחר ווערט נתגלה מלכותו ית". "תכלינה מלמעלה" או אויך די כלים יעשו מלמעלה⁵⁹. ולהוסף, או "תכלינה" אויז אויך פון לשון קליאן, וביחד עם זה אויז דאס אויך פון לשון חוניג - עד "זיכולו" פון שבת, מלשון קליאן ומלשון חוניג⁶² - או עס ווערט דער קליאן ועליל' פון עולם ניט באופן של קליאן וביטול, נאר באופן או מציאות העולם עצמה ווערט נתעהה (בדוגמת חוניג שבת וואס געט דורך אכילה ושתי⁶³). ג. ע"פ הנ"ל ווערט מען פארשטיין דער טעם וחידוש אין דעם צוויי "וואתם פרו ורבו גו" נאכן מבול

דאמאלאס - "מלאה הארץ חמס"!

ס"ה

... באופן או עולם עצמה זאל נתעהה ווערטן (באופן של נិיחא) ... . . ."וואל אמה תכלינה מלמעלה": "אמה" .. אָתְרָת אין חסידות, איז די דורי ~~מעלת~~

... דראגות אין תיבה, "תתחים שניים ושלשים" זיינען בנדג די ג' עולמו פון בייע .. [פונקט פארקערט ווי דער מצב בעולם ..

- 5 -

לגביו דער ציוי לאדם (קדום המבול):

די ברכה און ציוי ה" פָרוּ וְרַבּוּ וְמַלְאִוְתָה אֶת הָאָרֶץ וְכִבְשָׂוֹתָה" וועלכע דער אויבערשטער האט געוזאגט נאן
בריאות האדם ("ויברא אלקם את האדם גו' זכר ונקבה ברא אותו" ⁶⁴) - איז א ברכה כללית און א ציוי
כללי וועלכער גיט ארוייס דער תפקיד ותכלית פון בריאות האדם: ער זאל זיך מען און אנפֿילן און
באעען דאס לאנד און איר איינגעמען, ובלשון היודע ⁶⁵ - לעשה לו יתברך דירה בתהנתונין ⁶⁶. דער
אויבערשטער האט געבענטשט און געגעבן אַמְנֵשׁ דעם כה ער זאל געוועטליטין אייבער דער גאנצער וועלט
און אלע אירע באשעפֿענישן ("וירדו בדגת הים ובעו"ף השמים ובכל ח"י הרומשת על הארץ" ⁶⁷), ער זאל

איינגעמען די וועלט און מאכן פון איר א "דירה" פאר דעם אויבערשטן.

אבל בהחלתה הבריאה, וויבאלד או די שלימות פון אDEM (כולל - די ברכה וציווי פון "פָרוּ וְרַבּוּ גו'"')
איי געוען (NEY) מצד זיין טבע ותוכנות גופא, נאר) מצד דעם כה פון זיין באשאונג דורך דעם
אויבערשטן, דעריבער האט געענטז זיין, ווי ס'איי געוען בעועל, או דורך דעם ואס "רבה רעת האדם
בארץ", האט דאס געבראקט או "וינחם ה" כי עשה גו' אמחה את האדם אשר ברוחה מעל פנֵי האדמה גו'" ³¹,
כוול - דער ביטול הברכה והציווי פון "פָרוּ וְרַבּוּ גו'" ⁶⁸, וארום דער אDEM - מצד זיך אלין - איי
NEY געוען קיין כלאי אויף דעם, ואדרבה: אנטאטא "פָרוּ וְרַבּוּ וְמַלְאִוְתָה אֶת הָאָרֶץ וְכִבְשָׂוֹתָה" און פאראואנדעלן
די וועלט אין א דירה לו יתברך, איז רבה רעת האדם בארץ" [כולל - הנגגה היפק פון "פָרוּ וְרַבּוּ גו'"
ובשבשה" עפּ התורה], און געבראקט או "אמחה את האדם גו'" .

און דעריבער, לאחרי המבול - וווען ס'איי געועאן "עולם חדש", עס האט זיך אויפֿגעטאן דעפּ טהרה
וזיכוך הארץ (פון וועלט גופא), אנהויבנדייך דורך דער עבודה פון "נה נח איש צדיק גו'" - האט
געדרפאט זיין א ניע ברכה וציווי אויף "פָרוּ וְרַבּוּ גו'"', בהתאם צו דעם "עולם חדש" (ומצח חדש בא נח
ובניי ⁶⁹), א ברכה וציווי אויף דער עבודה פון "פָרוּ וְרַבּוּ גו'"' באופּן איז (א) ממאקט די וועלט (מצד
AIR UNIN GOFA ⁷⁰) פָאַן א דירה לו יתברך, און (ב) א ברכה וציווי ואס וועט (NEY BETUL UNIN, נאר)
בלייבן קיים ונצחי על כל הזמנין ⁷¹ ("לא ישבותו", זילא ייכת כל בשר ... ולא יהי' עוד מבול גו'"')
NEY ווי דער ברכה וציווי ⁶⁹ הראשון ואס איז געוען (א) ניט לפי ער גדרי העולם ⁷⁰, און במילא ..

(ב) האט ניט געהאט קיין קיום למיטה (ע"י האDEM) ⁷².

ויש לומר, איז דער כה (בכללות) אויך אויך דער צויזיטער ברכה וציווי (לנה ובניי) קומט פון דער
ערשטער ברכה וציווי (לאחרי בריאות האDEM), וועלכע איז א ציווי כללי הכלול כל אופני העבודה פון
"פָרוּ וְרַבּוּ גו'" (מצד הציווי למעלה - לפנֵי המבול, ומצד עבודת המטה - לאחרי המבול), אבל שלימות
הען אין ארוייס דורך דער ברכה וציווי און קיום מצוה זו בפועל לאחרי המבול.

ז. עפּיז וועט מען אויך פארשטיין דעם טעם השינוי און לשון הציווי בפ' נח וואו עס שטיטט ניט
זוכבשה" און מאיז מושיק "שרצוי בארץ ורבו בה", בשינוי פון דעם לשון הציווי בפ' בראשית:

ס"י
אויפֿגעטאן דעפּ די טהרה וזיכוך הארץ (פון
וועלט גופא) ..

.. און דעריבער, לאחרי המבול - וווען ס'אייז
געועאן "עולם חדש", פון האט זיך .. (א) ממאקט די וועלט (מצד AIR UNIN
GOFA) פָאַן א דירה לו יתברך ..

"וכבשוה" איז דער טייטש או מאייז כובש א זאך בעל ברוחן גאנט ברכזון הנכש⁷³ [ווי פארשטיינדייך אויך פון דרשת חז"ל⁸ (הובא בפרש"ז) אויף "וכבשוה", "איש דרכו לכובש ולא האשה", וואס דאס גיט איז כיבוש הארץ במלחמה⁷⁴]. ע"ד דער ער עניין המשלה⁷⁵ וואס איז בעל ברוח, ניט ווי עניין המלכות - אויף כיבוש הארץ במלחמה⁷⁴].

וואס איז ברכזון (ווי דער לשון⁷⁶ "ומלכוו ברכזון קבלו עליהם").
דאש הייסט, איז "וכבשוה" (בכללות) באדייט א מעב מיט וועלן מידארך מלחתה האבן און איבערמאכן בעל ברוחן, וויל מצע"ע (ברצוננו) האט ער דערצוו קיין שייכות ניט.

אן דער עבדה פון מאכן א דירה בתחוםים בתחום הבריאה (קדום תורה וויכוך העולם ע"י המבול) - פאדערט זיך במיוחד א פעהלה באופן פון "וכבשוה", ווארום די שלימות אין וועלט איז מצד כח הבורא און ניט מצד עניינה גופא, ואדיבָה - די וועלט מצע"ע איז נאך ניט קיין כליז אלקות. דעריבער דארך מען איר כובש זיין, באופן של ממשלה.

משא"כ לאחרי דעקה הטהרה והויכוך בעולם וואס האט זיך אויפגעטען דורך דעם מבול און דזונע עבדות נח - איז דעמלט ניט די הדגשה אויף כיבוש הארץ, היפך רצון העולם, וויל אדרבה - דעמלוט איז געגען געווארן דעם כח אויף טאן שלימות העבודה באופן פון "ומלכוו ברכזון קבלו עליהם". דעריבער שטייט דארט ניט "וכבשוה", נאר דער לשון "פֿרוּ וּרְבוּ", וואס באדייט די עבודה חיובית (בדרך נייחא, ברצון), און נאכמער - "(פֿרוּ וּרְבוּ) שרצו הארץ ורבו בה", א הוספה אין דער פעהלה חיובית וההתפשטות בריבוי⁷⁷ פון תולדות adam בכל הארץ⁷⁸ (משא"כ בפ' בראשית שטייט נאר "פֿרוּ וּרְבוּ ומלאו את הארץ").

ובפרטיות יותר:

ויבאלד איז "וכבשוה" שטייט אין דעם ציווי ראשון וככל依 פון "פֿרוּ וּרְבוּ גוּ" (לאחרי בראת adam), וועלכע גיט אידוייס תכלית בראת adam (כנ"ל), איז פארשטיינדייך איז און דעם איז דא (אויך) א מעלה: די עבדה פון מאכן א דירה בתחוםים באשטייט אין דעם, איז עס זאל פריער זיין א מעיאות פון תחומיים, וועלכע זייןען מצע"ע ניט קיין כלים צו אלקות, און דורך דער עבדה פון דעם מענטשן זאל ער זיין זיין און איבערמאכן פאר א דירה לו יתרה.

אן אין דעם ציווי זיין פאראן צוויי עניינים: כובש בדרך כפי' וממשלה - בירורו בדרך מלחמה (מייט א תחthon וואס מצע"ע איז נאך ניט מבורר ומזוכך כי), ובכללות - די עבדה לפני זיכוך וטהרת העולם ע"י המבול; די עבדה באופן פון "ומלכוו ברכזון קבלו עליהם" - בירורו בדרך מנוחה (נייחא), ובכללות - דער סדר העבודה וואס איז נתחדר געווארן לאחרי המבול (ווען אין וועלט איז אוינגעגען געווארן דעם כח איז וועלט מצד עניינה זאל נודך ווערט)⁷⁹.

וואס דערפאר שטייט דארט ניט "וכבשוה", וויל דער עיקר חידוש לאחרי המבול איז דער כח אויף דער עבדה אין זיכוך וטהרת העולם [הgeom איז אויך לאחרי המבול איז דא די עבדה בדרך כיבוש (איפילו בנוגע

ס"ז

... ווארום די שלימות אין וועלט איז מצד

כח הבורא און ניט מצד עניינה (זהעולם)

גופא ..

כובש א זאך בעל ברוחן, ניט ברכזון

... משא"כ לאחרי דעם כח הטהרה הנכש ..
הזהיכוך בעולם ..

לבני אדם, ערכו"ב בוגר למלשלת האדם בחיות הארץ כו', ווי עס שטייט אין פ' נח (בהמשך צו דער ברכה פון "פֿרוּ וּרְבוּ גּוֹ")⁸⁰ - "זָמְרוּ אֶת־כָּל־חַיָּה אֲרֻצָּה וְגַוְּרָה".⁸¹ ע"פ הנל' וועט מען פארשטיין דרשת חז"ל⁸² אויף "זוכבשה" (חרור וא"ז) - "אִישׁ דָּרְכוֹ לְכִבּוֹשׁ וְאֵן אָשָׁה דָּרְכָה לְכִבּוֹשׁ" (ולבלשון רשי"ע UhF: "האִישׁ שָׂדְרוֹכֹ לְכִבּוֹשׁ מִצּוֹהָה עַל פּוּרְרָה וְלֹא הָאָשָׁה"), כדעת רבנן (וכ"ה הילכה⁸³):

דער פירוש אין דעם איז ניט - כדעת הטוענים - איז דער ענין ותורתא פון "זוכבשה" איז ניטה כי אן אשה, ווארום "פֿרוּ וּרְבוּ גּוֹ" איז א ציווי כללי וואס איז אנטזאגט געווארן לאחרי בריאות האדם, ועלכלע גיט ארויס דער תפקיד פון יעדער מענטש (מאן און פֿרוּ), צו זיך מעאן (האבן קינדרער) און זיך באצענן און אויפטאנ אין דער וועלט.

ויש לומר הביאור זהה:

דער ציווי ("פֿרוּ וּרְבוּ גּוֹ וְזָכְבָּשָׂה") צו דעם איש איז אויך כולל די אשה, וואסומ זיך איז א חלק פון דעם איש, ווי עס שטייט⁶⁴ איז בריאות האדם ("זָמְרוּ אֶת־הָאָדָם") איז איזן און אופן פון "זכר ונקבה ברא אוטם", און דערנאל - איז די אשה באשאפען געווארן דורך "זָקַח אֶחָת מִצְלָעָתוֹ" [ובכפרש]⁸²: שנבראו שני פיצופים בריאות ראשונה ואחר כך חלקן], און דעריבער איז מובן, איז דער ציווי ("פֿרוּ וּרְבוּ גּוֹ") צו דעם איש (וואס איז געקמען גלייך נאך "זָמְרוּ אֶת־הָאָדָם גּוֹ זָכָר וְנָקָה בָּרָא אֹתָם") איז אויך כולל די אשה, זייןידיק א חלק ("אֶחָת מִצְלָעָתוֹ") פון דעם איש⁸².

ובמכ"ש זוק' פון דעם ביאור בכתבי הארכז'ו⁸³ בוגר בענין צו מצוחה עשה שהומן גרמא (אן וועלכע נשים זיינען פטורות), או "בעשות הזכר את המצוה אין מהצורך שגם הנשים תעשנה לבדה כי כבר כללת עמו בעה שעשה אותה המצוה כו", זו ⁸⁴ "קְמַה שָׂאָרֶל" אשתו בגוףו דמי" און ווי עס שטייט אויך אין זהר⁸⁵, איז אן איש ואשה איז כל א' לעצמו "פלג גופא". ערכו"כ במצוחה פּוּרָה, און וועלכע אן אשה האט א חלק וסיוע במילעה בפועל [אונ דעריפאר יש לה מצוחה מפני שהיא מסיימת לבעל לקיים מצוחה]⁸⁶, ביז איז דוקא אין איר איז תליי איז דער איש זאל קענען אויספֿרִין זיך ציווי (דורך "זהו לבשר אחד"⁸⁷), און נאכ默ר: דער עיקר ענין ההולדה ווערט דורך געפֿרִיט דוקא דורך דער אשה - איז זיכער איז די מצוחה פון דעם איש איז כולל און ווערט נמשך צו דער אשה.⁸⁸

יע"ד ווי דאס איז בוגר צו דער מצוחה פון "פֿרוּ וּרְבוּ", איז אויך בוגר צו דער פרט פון "זוכבשה" (אין דער מצוחה), איז הגם שאיש דרכו לכבוש ואיש דרכה לכבוש, איז דער "זוכבשה" פון

דעם איש כולל און ווערט נמשך צו דער אשה. ויש לומר נאמער: נסף אויך דעם וואס דער "זוכבשה" פון דעם איש ווערט נמשך צו דער אשה - איז ט. כתוב בא דער אשה דא (בעבודה וחונתיה) די פעלחה וואס ווערט אויגגעטן דורך "זוכבשה"⁸⁹ [אונ דאס גופא ווערט צו איר נמשך דורך איר בעל (זייןידיק "אֶחָת מִצְלָעָתוֹ"), און לוייט די הוראות פון בעל,

ותיקן כבפניים

... איזו איז דאס אויך בוגר צו דער פרט פון (אין דער מצוחה) "זוכבשה" ... *התחלת ההי כתוב "זוכבשה" (אין דער מצוחה)*, ושינה הסדר כבפניים

ס"ח

... ז"יע מה שארכז'ל אשתו בגוףו דמייא ... . ערכו"כ במצוחה פּוּרָה, און וועלכע אן אשה האט א חלק וסיוע במעשה בפועל ... *התחלת ההי כתוב "במשעה", ושינה הסדר*

- 8 -

כמאותו⁹⁰ ל"אשה כשרה פל שעושה רצון בעלה].

ו�י פארשטיינדייך בפשתות, אז אן אשה ובת בישראל אוין באשפַּן געוווארן (אווי ווי אן אישׁ) צו אופטאן און "איינגעמען" אויר חילק בעולם. ובפרטויות: זייןעדייך אן עקרת הבית (ועדייז אויך צעב בת המתחנכת בהתאם להזה) ליגט אויף אויר די אחוריות צו "קובש" זיין א בעה"ביסטע אין אויר שטוב און אלע בעית, און זיין באלייכטן מיט "נֶר מצואה ותורה אור"⁹¹. ואדרבה: עיקר והתחלה עבדות "הכיבוש" הויבט זיך גואר און אין שטוב, און דערנאך ווערטע עס נמשך מחוץ לבית (דורך דעם אישׁ שדרכו לכיבוש). וועדייז בכיבוש המלך, אוין ער פריער כובש מדינה שלו און דערנאך מדינות אחרות (א מלך טיפש און כובש מדינות אחרות פאר זיין איינגענע מדינה...).

אונ דאס וואס חז'ז אגן או "אישׁ דרכו לככוש ואון אשה דרכה לככוש", ייל דער פירוש אין דעם, או דאס איז מבאר דעם חילוק אין דעם אופן ופעולה הכיבוש צוישן אן אישׁ און אן אשה⁹²: דאס איז מבאר דעם חילוק און מאיז כופה דעם נכבש בעל כרך (היפן רצונן) דורך כיבוש בפירושו הפשטוט (כנ"ל ס"ז) - איז מאיז כופה דעם נכבש בעל כרך (היפן רצונן) דורך אויריסגין קעגן אים במלחמה מיט א תוקף וחויזק (אונ מאאל - מיט געשרייען) - איז דער דרכ פון און אישׁ, "אישׁ דרכו לככוש", אבער דאס איז ניט דער דרכ פון אן אשה, "ואין האשה דרכה לככוש" (באופן פון כיבוש האישׁ), ווארום "כבודה בת מלך פנימה", און אויר דרכ איז ניט דורך אויריסגין מיט א תוקף וחויזק (פארובנדן אמאל אויך מיט גאות) וואס ריסיט די אויגן וכו'.

משא"כ דער עניין אין "כיבוש" (הנ"ל ס"ז), איז מאיז כובש און מ'מאכט איבער דעם תחתון פון וועלט (וואס מעצע איז ניט קיין כל' אויף אלקטו) פאר א דירה לו יתברך - איז דאס פאראן (אויך) בי אן אשה⁹³:

אונ דער "כיבוש" בי אן אשה איז באופן פון "זוכבשה" חסר ויז', אן א המשכה מחוץ הימנה והמשכה בתוקף, נאר באזען פון "כבודה בת מלך פנימה"⁹⁴, פון "פנימה" במקום, או איר עיקר עבודה איז אין בית פנימה (אלס עקרת הבית), און סי פנימה אין תוכן - איז אוון הפעולה איז ניט מיט א תוקף און שארפקייט, נאר פנימה - מיט א פנימות' דיקע אידלקיט, און כבודה - בדרך כבודה ודרך ארץ ומונוחה.

וועפייז איז אויך פארשטיינדייך די שייקות פון דעם לימוד פון "זוכבשה", או "אישׁ דרכו לככוש ואון אשה דרכה לככוש" מיט דעם או האיש מצווה על פoir: וויבאלל איז "אישׁ דרכו לככוש", באופן של השפעה בתוקף וכו', דערפאר איז ער מצווה בפור', משא"כ די אשה שאון דרכה לככוש אויז מקבל די מצווה פון דעם אישׁ; און דערפַּן ווערטע עס אויך נמשך און זיער אוון העבודה, או פועלת האיש הערט זיך שטארק אן (בדורך כיבוש), משא"כ פעולות ("כיבוש") האשה איז אין און פון "פנימה"⁹⁵.

דערפַּן איז אבער אויך מובן, און ניט נאר וואס בא דער אשה איז ניטה קיין חטרון לגבי האיש, נאר אדרבה: אוון הפעולה האט אין זיך א מעלה לגבי פועלות האיש: וויבאלל איז "אישׁ דרכו לככוש", בא-

ס"ט

.. כמאותו⁹⁶ ל"אשה כשרה פל שעושה רצון ..

בעלה].

.. (ועדייז אויך צעפַּד די בת המתחנכת ..

בהתאם להזה) ..

.. וועדייז בכיבוש המלך, איז ער פריער כובש ..

מדינה שלו און דערנאך מדינות אחרות (א ..

תוקף וחוזק ..

(*)

- 6 -

ויזוט עס איז דער עיקר אופן ווי ער קען אויפטאן איז דוקא דורך כיבוש וממשלת⁹⁵ (און ניט דורך מלכטו ברצון קבלו עליהם), הэн מצד דעם חסרון במצב התהמון והן מצד דעם חסרון בכח האדם, איז זיין השפעה איז א השפעה חיונית (עד די עבורה קודם המבול); משא"כ אן אשה, וואס "אין דרכה לבבוש"; טוט אויף באופן פנימה", בכבוד ובדרך ארץ (באופן של נייחא⁹⁶), א השפעה פנימית ועכמתה - איז איז דעם מיט וועמען מיטוט אויף זאל מקבל זיין ברצון עצמו די השפעה (עד די מעללה פון דער עבורה לאחרי המבול). און ווי מיעט בפועל, איז בשעה מרעדט מיט א צוויטן מיט כבוד ודורך, בדרכי גוועם וורכי שלום, פועלט עס אויף אים שלא בערך מעיר ווי בשעת מ'שריט אויף יענען און מ'שרעקט אים אן און מיזיל אים כופה זיין "איז און ניט אנדריש". ביז איז דער דורך העבורה פון נשוי ובנות ישראל, ווערט אויך א לימוד ומורה דרך צו אנסים ובנים ווי זיין דראפַן טאן זיינער עבודה, דוקא בדרך כבוד, ובדרך פנימה⁹⁷.

[ויש לומר נאכמער: פון דרשת חז"ל הנ"ל איז פארשטיינדיק, איז דער ענן הביבש - וואס "איש דרכו לככוש ואין האשה דרכה לככוש" - איז ניט קיין חלק פון דער עצם מעזה "פָרוּ וְרָבוּ" (נאר א ראי' צדדי, איז דער איש - וואס דרכו לככוש - איז מצואה בהפ"ר). ועפ"ז איז מובן, איז אדרבה - דער עיקר ענן פון "פָרוּ וְרָבוּ גּוּ" איז בי אן אשה און ניט בי אן איש. און דערפַר טאקע איז האיש מצואה על זה ולא האשה: כי אן איש פאדערט זיך א ציווי אויף פו"ר וויל לולא ציווי התורה וואלט מען ניט געקענט פארלאון זיך איז ער מצד תכונתו וועט זיך עסוק זיין בפ"ר; משא"כ אן אשה דארך דערויך ניט האבן קיין ציווי - וויל פילנדיק איז איר שליחות בעולם איז צו זיין די עקרת הבית און אויפשטעלן.

דורות פון אידן, טוט זיין דאס מעד עצמה].

יא. ויש לקשר הניל מיט דעם וואס בקביעות שנה זו ליענט מען פ' נח ביום ב' דראש חודש מרחשון: ראש חדש האט איז זיך א דבר והיפוכו. ער איז מותר במלאכה, אבער ער ווערט ניט אנגערופן א יומ המשאה⁹⁸, ביז אז נשיט היינן זיך דעמולט אפ פון פארשיידענע מלאכotta⁹⁹ (עכ"פ שועורע מלאכotta). וואס דאס באויזיט אויף א המשכה פון מנוחה (שביתה מלאכotta) אין עניין חול שביעולם. בדוגמה החידוש פון נח, וועלכער האט גע'פועלט נייחא בעולם.

וראש חדש מרחשון איז אלעמאָל צוֹרֵי טאג, עד' נח' שתי פעמים, נייחא בכלפיים.
אונ חדש מרחשון ^{הוּא גַּם אֲשֶׁר אֲשִׁיכָּת-מִתְּחִדָּת-מִתְּבִּיבָּת}¹⁰⁰ הגשימים (מד משלון תפת מיט)¹⁰¹. וועלכע זיין ען פארבונן מיט עבדות המתה, "וזא יעללה מן הארץ"¹⁰², ניט ווי טל וואס ווערט נישך מלמעלה¹⁰³. וואס דאס אלץ גיט נאכמער כה איז דער עבורה פון אידן - ישראל מונין ודומין לבנה¹⁰⁴ (חודש), ביז איז הם עתידיים להתחדש כמותה.

אונ איז דעם קומט צו בר"ח מרחשון לשנה זו - ^{אֲרַת הַתְּשִׁעָה}¹⁰⁵ שנת ה'תנש"א ר'ת ה' תהא שנת אראנן נפלאות - איז איז דעם מצב העולם ווערט נישך דער חידוש פון נפלאות (נוסף אויף דער חידוש פון "ה' תהא שנת

... און דער "כיבוש" בי איז אשה איז באופן ארץ (באופן של נייחא), א השפעה פנימית עצמאית ..

ס"י

... און איז דעם קומט צו בר"ח מרחשון לשנה זו - ^{אֲרַת הַתְּשִׁעָה}¹⁰⁶ ר'ת ה' תהא שנת אראנן נפלאות .. ^{ה'תנש"א} .. וויזוט עס איז דער עיקר אופן ווי ער קען אויפטאן איז דוקא דורך כיבוש וממשלה ..

פון "וכבשה" חסר וי"ו, אן א ^{המשכה}¹⁰⁷ מחשׁז הטעקף מחשׁז להגבות שלה, נאר באופן פון "כבודה בת מלך פנימה" ..

ס"י

נסים" בשנה שבעברה), ובפרט או אין דער שנה עצמה - אוין שוין דורך (מלשון חידוש) שלם, און משטייט שוין בתחילת חודש (חידוש) השני - גיט דאס נאכמער צו אין דעם "עולם חדש" וואס ווערט אויגעטאן לאחרי המבול (בפ' נח).

יב. דער לימוד פון האמור לעיל:

קומונדיק יעצץ פון חודש תשרי, "המרובה במועדות"¹⁰⁵, אין דעם געוויינלאכע עבודה פון דעם יאר, איש תחת גפנו ותחת תאנטה¹⁰⁶ - דארך בא יעדער איז זיין דער "צא מן התבאה" (די יציאה פון תיבות התורה והתפללה¹⁰⁷, ע"כ דער ציאה פון חודש תשרי¹⁰⁸), און ארויסיגין טאן די עבודה פון "פֿרְוּ וּרְבוּ גּוּ,"/¹⁰⁹ "זָכְבּוּשָׁהּ" - מאכן א דירה לו יתברך בתתונות, און מהאט כה אויף דעם - די ברכה און דער ציווי - פון דעם אויבערשטן.

און דאס איז און עבודה פאר יעדער איד, מאן און פֿרְוּ, יעדער ער לפֿי אופֿן ווֹרְדוֹתּוּ - אן איש (אויר) באופֿן פון "דרכוּ לְכַבּוֹשָׁהּ", און אן אשה - באופֿן פון "כְּבוֹדָה בְּתִ מְלֵךְ פְּנִימָה".

ונוסף אויר דער עבודה פון נשי ובנות ישראל בביטחון פְּנִימָה, זעט מען זא בדורות האחرونים במינוחד - איז בא זיי צוגעוקמען אויר די עבודה מחוץ ליבית¹¹⁰ - אבער אויר איז און באופֿן פון "כְּבוֹדָה בְּתִ מְלֵךְ פְּנִימָה" - מיט אנדערע נשים ובנות - און הפצת היהדות בכלל און הפצת המעינות חוץ [כלל דעם עניין פון להקהל קהילות בכל שבת למדוד תורה¹¹¹, און אנטירן מיט "מסיבות שבת" פאר מיזעלען וכיו"ב], און זיי (נשי ובנות ישראל) נוצץ דערבי אויס זייןערע ספֿעצעילע תכונות וכשרונות [אווי ווי דער חוש הצור, וואס אין דעם איז נונג א ספֿעצעילע געפיל (רגש), וואס איז אמאל דא מערער בא נשים ובנות], ובכללות - זיינער אידלקיט און תнאה פְּנִימָה - צו מוסף זיין און הפצת היהדות און הפצת המעינות חוץ.

יג. ויה"ר או דורך דער הויספה אין עבודת נשי ובנות ישראל שבדורנו - זאל דאס שוין ברעגען די גאולה האמיתית ושלימה, וועלכע קומט בזכות נשים צדקניות שבדורנו זה (דור האחרון בגלות), ועלכער איז א גלגול פון דור יוציא מערים¹¹², וואס בזכות נשים צדקניות באוטו הדור נגאל ישראל ממזרים¹¹³, ובכמי צאתך מארץ מזרים אראנו נפלאות¹¹⁴, ובאופֿן פון "אראנו" דוקא,

ווי מגיט באולד לייענען "לֹךְ לְאָרֶץ גּוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָרְאָךְ"¹¹⁴, און דערנאך - און דער פרשה שלאה"ז - "זְיַרְאָ אֶלְיוֹ הּ"¹¹⁵, וכיודע דער סייפור¹¹⁶ איז דער רבּי (מהירוש"ב) נ"ע אלס קינד האט אמאל געוויינט און געפרעט באז זיידן, דעם צמח צדק, פארוואס באוווייז זיך ניט דער אויבערשטער צו אים?

- ווערט מקוים בא יעדער איד, "געַר יִשְׂרָאֵל וְאֶתְבָּהּוּ"¹¹⁷, "זְיַרְאָ אֶלְיוֹ הּ", בגאולה האמיתית והשלימה, חיכף ומיד ממש.

————— * —————

ס"ב

פון "פֿרְוּ וּרְבוּ גּוּ," ביז "זָכְבּוּשָׁהּ" - מאכן א

דירה לו יתברך בתתונות ..

.. [כולל דעם עניין פון להקהל קהילות ..

דעם יאר ..

דנשיס בעכל שבת למדוד תורה, און אנטירן ..

מייט "מסיבות שבת" פאר מיזעלען ..

וכיו"בּ] ..

... ונכנס און דער געוויינלאכע עבודה פון

דעם יאר ..

... (די יציאה פון תיבות התורה והתפללה, און ..

כל דרכיך דעהו ע"ד כי יציאה פון חודש ..

תשרי), און ארויסיגין טאן די עבודה ..

/ יי' זי' זי' זי' זי' זי'

- (1) פרשנו ט, ג.
- (2) ופסוק זה נאמר למצוות - כדי שמע מסנהדרין (נט, ריש ע"ב) "והרי פרוי ורבו" שנאמר לבני נח דכתיב ואתם פרו ורבו גור" (ראה מהרש"א שם. ראי"מ לפירושי כאן. של"ה חלק תושב"כ ריש פרשנותו. ועוד).
- (3) ראה מקומות שהဟורה הקודמת. נחלת יעקב וגוי"א כאן.
- (4) א, כז.
- (5) ואין קשיא מה שנאמר כבר לעיל בפ' נח (ט, א) "ויברך אלקים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ" - כפרש"י כאן "הראשונה לברכה וככאן לציווי", שהכוונה בה' הראשונה להיא לא למש"ג בפ' בראשית (כיש נאמר למצוות, כדמותם פירוש"י שם שלמים מ"וכבשו" ש"האיש שודרכו לכבוד מצוותם בפרוי ורבוי ולא האשה"), אלא הראשונה לנו - כמובואר בנחלת יעקב לפירוש"י כאן. של"ה שם.
- (6) ראה רמב"ן בראשית שם. פרשנו פרשנו ט, ג. ראי"מ שם.
- (7) נחלת יעקב ושל"ה שם. (8) יבמות ספ"ז - סה. ב.
- (9) וגם לדעת ר' יוסף (יבמות שם) שטעמא דרבנן הוא מדכתיב (וישלח לה, יא) "אני אל-שדי פרה ורבה ולא אמר פרו ורבו" - מובואר בנחלת יעקב שם, "שפלייגי על הלימוד של בכושא וס"ל דגילי מילתא לפינן מייעקובומ" מודעה דעיקר המצויה לאדם נארמה, וכן משמע מהתוسفות (יבמות שם) שכתבו ע"ג דלאדים קאמר פרו ורבו והוא ברכה בעלמא ולא למצוות, ומදלא פירשו התוס' היכן נצטווה ש"מ דה"ק ההוא לשון ובבים דנאמר גבי אדם לברכה בעלמא דכתיב ויברך ולא למצוות אל האיש בלבד" (לדעת רבנן, משא"כ לדעת ריב"ב ברכה ומצוות אומר על שנייהם). אבל ראה באර השדה לפירוש"י בראשית שם.
- (10) וכן דעת החינוך שמצוות ראשונה היא "פרו ורבו גור" שנאמר בפ' בראשית. אבל בסהמ"ץ להרמב"ם מ"ע ריב, מביא הכתוב "וזאתם פרו ורבו" דפ' נח. ולהעיר שברבמב"ם הל' אישות רפט"ז מביא סתם "מצוות עשה של תורה שנאמר פרו ורבו".
- (11) כמובואר בנחלת יעקב ושל"ה שם בדוחית פירוש הרוא"ם כאן, שהכתוב בפ' בראשית "ויברך אותם אלקים ויאמר להם אל-קדים פרו ורבו גור" לברכה נאמרה (ולא למצוות), "כביריתא דבר קפרא" (כתובות ה, א) דקתני הויל ונאמרה בו ברכה לאדם, ומשמע שהיא סוברת דקרה ויאמר להם אלקים פרו ורבו והוא פ"י של ויברך אותם אלקים". וכן הוא במחersh"א סנהדרין שהဟורה 2 (שהכתוב בבראשית לברכה נאמר), אבל דוחה שם דעתם הרא"ם שהמשנה דיבמות פלייגא על ברייתא דבר קפרא ועל הסוגיא בסנהדרין שם, ומובואר שלכו"ע (גם להמשנה ביבמות שם) ס"ל מצוות פoir למדים מקרא דנה "וזאתם פרו ורבו".
- (12) פרש"י כאן.
- (13) וגם לפירוש השני בפרש"י - "ולפי מדרשו להקיש מי שאינו עוסק בפרי ורבוי לשופך דמים" - ה"ז ביאור בהכפל כאן בפ' נח. ואף שיש לבאר עפ"ז הטעם שנכפל הציווי בפ' נח לאחריו שנאמר בפ' בראשית
- (11) .. שהכוונה בה' הראשונה" **ייל** **שהיא לא** **למש"ג** **בפ' בראשית ..**
- (9) .. אבל ראה באאר השדה לפירוש"י בראשית **שם. ועכ"ע.**

2 - ៦២៦

(כדי ללמדך היקש זה) - עדין צריך ביאור למה הוצרך לציוו שמי על עצם המזווה ד"פרו ורבו", נוסף על הקושיא שבചערה הבאה. ולהעיר שבנהטל יעקב שם מבאר בדברי רשי' אלו, שהוא "להיקש בלבד ואין מוכחה לומר ולדוחק שצוה פעמים".

ולהעיר שלפי פירוש השל"ה שם בדברי רשי' (אליבא דר' יהודה דלא דריש סמכים אלא היכא דמוכח או דמופנה*) (יבמות ד, א), פסוק הראשון (בפ' נח) יזכיר אלקים גוי ויאמר להם פרו ורבו גוי' הוא לברכה ולמצווה (ואז "ואתם פרו ורבו" מופנה ואתי להיקש). [ולהעיר שעפ"ז נמצא שהציוו נאמר בפועל שלשה פעמים: בפ' בראשית, וב' פעמים בפ' נח!].

) משא"כ לדעת רבוי אליעזר (הדורש היקש זה שמי שאינו עוסק בפזיר הריחו כשפ"יד (יבמות סג, ב) דדרשינו סמכין אע"ג דליך לא מוכח ולא מופנה (יבמות ד, א) הנאמר לראשונה בפי נח ("ויברך ני ויאמר להם פרו ורבו גוי") הוא יכולה לברכה (ולא למצווה).

(14) ברא"ם שם מתרץ, שהוו כוונת רשי' "באומרו אחר זה (פסוק ט) "ואני הנני" - מסכימים אני עמך, שנח hei דואג לעסוק בפזיר עד שהבטיחו הקב"ה שלא לשחת העולם עוד" (וראה באחר השדה נה שם). אבל נסף לקושיות מהרש"א (סנהדרין שם) "זרדי הי לו בהבטחה ע"ז ולמה הוצרך לצשות לו פעם שנית גם בלשון כפול" - הרי בכללות הענין משמע, שהציווי השני לנח הוא ציווי כללי (שממנו למדים מצווה זו על כל הדורות), ולא רק להבטיח נח שלא ידאוג, כלדקמן בפניט. ועפ"ז מובן גם בנוגע התירוץ בנהטל יעקב ובג"א שם (וראה גם אה"ח שם ט, ז): "דזהויל ובכニסתה לחיבת אסר להם תשמייש (פרשי' פרשנתנו, ית. ז, ז) וביציאתם התיר להם (שם ח, טז) והי אפשר לטעת ולומר שיש לה רשות ולא מצווה, לפיכך הוצרך שנית לצשות ולזהירותם על כך" - שהו ציווי פרטני בנוגע למצבו של נח אז, ולא מבואר בזה החיזוש כללי במצווי זה אל נח.

(15) ראה לעיל הערא 11. (16) פרשנתנו ז, כג. (17) בראשית ז, ג.

(18) ולהעיר שגם בהתייבה אסור להם תשמייש, כבחערה 14. (19) פרשנתנו ח, יג. (20) פרש"י שם ט, ט.

(21) כביאור הרא"ם הנ"ל (הערה 14). (22) כקושית מהרש"א שבচערה הנ"ל.

(23) ראה לעיל הערא 10. וראה סנדירין שם. (24) ב"ר פרשנתנו פ"ל, ח.

(25) ראה רמב"ן עה"פ: ואין אצלנו בלשון הקודש בהוצאת היש מאין אלא לשון ברא.

(26) בראשית א, א. (27) תניא שער ההידוד והאמונה פ"א. (28) פרשנתנו ח, כב.

(29) תור"א ריש פרשנתנו ח, ג ואילך). ובאווכה - תוי"ח שם (נט, ב ואילך). ובכ"מ.

(30) ראה ב"ר פ"יב, ז. (31) בראשית ז, ה ואילך. (32) שם א, לא. (33) סדרה את קשת תרנ"ד. ועוד.

(34) פרשנתנו ז, ג. (35) ריש פרשנתנו. (36) שם ט, יא. (37) בכל הנ"ל - ראה לקוש חת"ז ע' 51 ואילך.

ג - גזען

- (38) ב"ד פרשנתנו פ"ל, ה. וראה זה"א נח, ב. (39) תו"א ריש פרשנתנו (ח, ג). שם ט, סע"א ואילך. י, א. ובכ"מ. (40) בראשית ב, ב. (41) ישע"י נד, ט.
- (42) מנוחה - חן בלשון הקדוש (נח), והן בלשון ארמית (ニヒア), ע"ד עליונים ותחתונים. ולהעיר שארמית הוא א' משבעים לשון אווה"ע, וביחד ע"ז קשור במיוחד עם לה"ק (ראה לקו"ש חכ"א ע' 447 הערא 10. וש"ג), וע"י השימוש בהע' לשון נפעל בירור באוה"ע (ראה תרו"א משבטים עז, ד. עח, ג), שהכח לה' נתן ע"י המבול, "מי נח", שבא לתהר ולזכך את הארץ.
- (43) פרשי"ע מה"פ בראשית ב, ב. (44) שם.
- (45) וגם קיום מצות שבת ע"י אדה"ר הוא קיום השבת שמיקודש וקיימת מלמעלה (ביבה יז, א).
- (46) משא"כ בכפל במעשה בראשית - יום שלישי שהוכפל בו כי טוב, ביום הששי שהוכפל בו טוב: (א) ה"ז טוב מלמעלה, "וירא אלקים כי טוב" (בראשית א, יב. וуд"ז שם, לא), (ב) גם הכפל הוא חלק מהבריאת, כי הcppל ביום השלישי הוא לגמר מלאכת יום השני (פרש"י שם, ז), והcppל ביום הששי הוא לגמר כל הבריאת, "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד".
- (47) ראה בארככה סה"מ מלוקט ח"א ע' שדר ואילך. וש"ג.
- (48) פרשי"ע מה"פ, יז. (49) פרשנתנו שם, יג. (50) שם, יד. (51) שם, יט ואילך.
- (52) אזה"ת פרשנתנו תרכז, א. (53) ו, טז. (54) ראה אזה"ת שם. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 296 הערא 26.
- (55) ד"ה כי פדה לאדה"ז (סה"מ אתחלך לאזניה ע' נג), ועם הגהות - אזה"ת פרשנתנו (דרך א) חרסט, א ואילך. מאמרי אודה"ז - עניינים (ע' פז), ועם הגהות - אזה"ת שם תרולד, א ואילך. שם תרולז, ב. המשך וככה תרולז' פצ"ה-צט. ועוד. וראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 29.
- (56) ישע"י יא, ו-ט. (57) ח, טו. (58) ו, טז.
- (59) פירוש בכ"ק מוח'ח אדמור' - נעהק בלקו"ש ח"א ע' 10. ח"ט ע' 329. אגרות ח"א ע' מט.
- (59*) ראה לקו"ת אחריו כו, א. ובכ"מ. (60) ראה ר"ה טז, א. לד, ב. (61) לקו"ת שלח לו, ד.
- (62) בראשית ב, ב. אזה"ת מה"פ. (63) ראה טוש"ע ודדה"ז או"ח סרמ"ב. (64) בראשית א, כו.
- (65) ראה תנחותמא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדב"ר פ"ג, ג. חניא פל"ג.
- (66) ראה חסיד לאברם (משמעות שני נהר סד) בונגע למוצאות פו"ר, ד"שכינה בתחרותים תלוי' במצוות זו.
- ולהעיר מהמבואר בכ"מ, שע"י מצות פו"ר נעשה גילוי כח הא"ס למטה - ראה בנדו"ר לקו"ש חכ"ה ע' 32.
- (67) בראשית שם, כת. (68) ראה לקמן הערא 72.
- (69) ראה מדרש הנעלם פ' נח (הובא באוור השדה נח שם בביאור דברי הרא"ם שבהרעה 14), אם התורה היתה מדרשו של שם למה הוצרך הקב"ה לצוות לב"ע אותן הוא מצוות שנצטו שהררי בתורה נכתבו קודם לכך.
- ומබאר שם (בבאראה שדה), שכיוון שהוא מבולל לעולמו וחחת הארץ וששתה פנים חדשנות באולכלאנו והעולם נתחרש

- ۷۰۸ -

וכורת עמהם ברית, מן הרואין ה' שיתן להם הקב"ה תורה חדשה שלימה, אלא משום שחשש הקב"ה שהפרק עולמי יתגשם כו' מוצות צו'. ולבן חור וצוה להם שישמרו זו' מוצות הללו.

(70) ראה בארכונה של"ה חלק תושב"כ ריש פרשנתנו בביואר הפרש בן ציון פור' לאדהר והציווי לנח ובנין. ושם - שהציווי לאדהר הוא "מלמעלה למטה", והציווי לנח - "מלמטה למעלתך".

(71) ועפ"ז יומתך ביואר הראם (دلעיל הערתה 14), שטעם כלפי הציווי הוא משום שה' נח דואג לעסוק בפ"ר שמא לא יתקיים העולם.

(72) ראה תנחות מאישן ברכחה א' (נתק בתרו"ש פרשנתנוota א' ב'): כשהברא את האדם ברככו שנאמר ויברך אותו אלקים, וה' העולם מתנהג באותה ברוכה, עד שבא דור המבול ובטלות, שנאמר ויאמר ה' אם מה את האדם אשר בראתי, ראה הקב"ה שבטלת מהם אותה ברוכה, חור ובירך את נח ואת בניו כו'. וראה של"ה שם, שבאמ לא חטא אדם כי נתקיים בו המצויה ד"פרו ורבו גו" בاتفاق שכל' מהתולדות יתקיימו באיש, וע"י החטא כדי ובא המבול ולא נתקיים אפילו במין, ואלה תולדות נח שיצא מן התיבה קיום העולם בפ"ר קיים במין, עד זמן משיח בן דוד או יתקיים באיש כו', עי"ש.

(73) ולהעיר מפרש"י ר"פ בראשית: לסתיטם אתם שכבשתם ארץות שבעה גוים.

(74) ראה רשי"י קדושנן לה, א"ד"ה "(איש) דרכו לכבש" - את הארץ במלחמה ואין דרכה כו', וכיוון שלא קריין בה וככשוחה לא קריין בה פרו ורבו.

(75) ראה רמב"ן עה"פ בראשית שם: וככשוחה, נתן לך כח וממשלה בארץ לעשות כרצונם כו'.

(76) ברכת אמת ואמונה. (76) ראה לקו"ת דברים, ריש ע"ב. דרושים לר"ה נו, ט"ב. סידור (עמ' דא"ח)

נג. ג. מילואים ליהל אור - ע' תרפה. וככ"מ.

(77) ראה פרש"י ר"פ. שמוטה עה"פ ויישרצו: שהיו يولדות ששה בכרך אחד.

(78) ראה רמב"ן עה"פ: יכפול המצויה לחזוק ולומר שיתהעסקו בה בכל יכולות או שציון בישוב כל הארץ.

(79) ועפ"ז יש לומר, שהענין ד"זוכבשה" הוא (בפרט אחד) עוד יותר לאחרי המבול, כי קודם המבול היה ב' קצאות - צדיקים שעבדותם היא באופן ד"מלכותו ברצין" (ואין צורך בכיבוש), ורשעים (עד "מלאה הארץ חמס"), שלא שיק ללבושם ולברורם. משא"כ לאחרי הטהרה והזיכר של המבול, יש מציאות של עולם' שישין לככובש ולברור כי (וראה לkipush חט"ז ע' 51 ואילך).

(80) ט. ב. (81) רמב"ם הל' אישות פט"ז ה"ב. טושו"ע אהע"ז ס"ס א. 82) בראשית ב, כב.

(82) ולהעיר מהפרת נדרים, שהבעל מפיר נדרו אשתו (זה庵 מפיר נדרו בתו) - משנה כתובות מ"ן, ב.

רמב"ם הל' נדרים פ"י א"ז ואילך. וראה בארכונה אנציקלופדי תלמודית ערך הפרה (פרק י ע' קיא ואילך). וש"ג.

(83) טעמי המצוות פ' בראשית. שער מאמרי רש"ב"י לתקונ"ז תס"ט. וראה מערכת האלקות פ"י. וראה אורה"ת בא

(82*) ולהעיר מהפרת נדרים, שהבעל מפיר נדרי אשתו (זה庵 מפיר נדרי בתו) ..

ג' כ' ס' ס

ק

ע' שמט-שנ. פינחס ע' אקצט-אר.

(84) מנהות צג, ב (וראה תוד"ה ידו שם). ברכות כד, א. וש"ג. זה"ב קיז, ריש ע"ב.

(85) ח"ג ז, ב. קט, ריש ע"ב. רצו, א. (86) ר"ן רפ"ב דקידושין. וראה קרבן נתגאל על הרא"ש שם. לכו"ש

ח"יד ע' 41 ואילך. ועוד. (87) בראשית ב, כד.

(88) [ואדרבה]: כיון שהאשה היא חלק מן האיש - איןנו מתאים שייה"י ציווי בפ"ע אל האשה (דכל יתר

(בקדושה) כנוטל דמי - חולין נח, ב. ועוד].

(89) ולהעיר מהש��ו"ט באמ האשה יוצאת למלחמה (מלחמה מצוה) - ראה ס' לאור ההלכה (להרש"י זוז) ע'

כח ואילך. וש"ג.

(90) יל"ש שופטים רמז מב. ועוד. (91) משלו ז, כג.

(92) וلهעיר שגם להדיעות שאשה יוצאת למלחמה מצוה (ראה לעיל העירה 89), פעלתה שונה שונה מפעולת האשה
במלחמה - ראה לאור ההלכה שם.(93) ולהעיר מיבמות סג, א: אדם מביא חיטין חיטין כסס, פשתן פשתן לובש (בתמי'), נמצאת מצAIRה
האשה) עינוי ומעמידתו על רגליין. (94) תחלים מה, יד.(95) ועפ"ז יש לקשר זה גם עם לימוד הראשון בפרש"י (ב"וכבשה" חסר וי"ז), ללמדך שהזוכר כובש את
הנקבה שלא יצאנית", ויל' פירוש הפנימי בזה: שפעולות האשה פנימה (ברוך צניעות), "שלא תהא
יצאנית", נפעלת בה ע"י הזוכר המשפע.

* (95*) ולהעיר ש"זהו ימושל ב"ז" הוא עונש חווה על החטא (בראשית ג, טז).

(96) ולהעיר שאשה היא כנגד ספירת המלבות, שבת מלבתא.

(97) ולהעיר שגם דברי תוכחה צ"ל לא ברבים, כי"א ביןו ולbinן עצמו (רמב"ס נלי' דיעות פ"ו ה"ז, ש"ע
אדח"ז או"ח סקנ"ז ס"ח).(98) ראה שמואל-א, ב, יט ובמפרשים שם. יחזקאל מו, א. פדר"א פמ"ה. ועוד. וראה סה"ש בשם' ח"א ע'
107, וש"ג.(99) ראה טוש"ע או"ח סתי"ז. וראה פדר"א שם. וראה לכו"ש ח"ח ע' 315-316. וש"ג. (99*) תעניית ה, א
ואילך. פרוי חדש אה"ע סקכ"ז ס"ז. וראה יל"ש מלכים רמז קפד. (100) ישע"י מ, טו. וראה פר"ח שם.

(101) בראשית ב, ג. (102) ראה לכו"ת האזינו עג, א ואילך. ובכ"מ. (103) סוכה כת, א. ב"ר פ"ז, ג.

ח"א רלו, ב. (104) נוסח קידוש לבנה - סנהדרין מב, א.

(105) ראה ב"י או"ח סחצ"ב (ד"ה ומ"ש). ש"ע אדח"ז שם ס"ב. הוספה לש"ע אדח"ז (להר"ג מדבראוונע)
או"ח סקלא"א ס"ח. (106) מ"א ה, ה.(107) כפירוש הבש"ט בפסקוק "בא אל התיבה" - כתיר שט טוב בהוספות ס"ח ואילך. וש"ג (וראה צוואת
הריב"ש סוס עה). וראה לכו"ש ח"א ע' 6 ואילך.

- 6 ינואר -

(108) ראה בארכוכת שיחת אדר"ח מරחxon השם".ט. כ"ה תשרי שנה זו. ועוד.
 (109) ויש לעורר על ההיוות שצ"ל בנסיבות אשה ובת מיישרל בטקס או אותו כשהנוגה הוא גבר* (שאפשר להיות בוה החש של יהוד כו') - וכידוע השקוט בזה בספרים**. ובכגון דא - יש לברר חילוקי הדינים ופרטים בזה - אצל רב מורה הוראה.

* ובפרט שבזמןנו (ובפרט בעיר גודלה כמו ניו-יארק וכיו"ב) אפשר למוצה (או להזמין) טקס עם אשה נחתת.

** ראה אוצר הפסוקים ח"ט עב, ב. דבר הלכה סימן טו הערתא. שעירים מצוינים בהלכה סימן קנב הערתא ג. שוויית חלקת יעקב חי'ב סמ"ד. שוויית צץ אליעזר חי'ו קונטרס היהוד פט"ו ס"ז-ח. ועוד.

(110) יל"ש ר"פ ויקהל. וראה תומ"ש עה"פ (אות ה) ושות'ג. והובא להלכה בשו"ע אדה"ז סר"ץ ס"ג. וראה בארכוכת קונטרס משיחת ש"פ נח אשתקר.

(111) שער הגנגולים הקדמה ב. ל"ת וס' הליקוטים עה"פ שמות ג, ד.

(112) סוטה יא, ב. במדב"ר פ"ג, ו. (113) מיכה ז, טו. (114) ר"ב לך לך. (115) ר"פ וירא.

(116) שיחת ש"פ וירא כ"ף מರחxon תרצ"ג. "היום יום ט חמון. וראה לקו"ש ח"כ ע' 61 ואילך. ושות'ג.
 (117) הווע יא, א. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 20. ושות'ג. (118) ישעי' ל, ב. וראה תנייא פל"ג.

* ובפרט שבזמןנו (ובפרט בעיר גודלה כמו ניו-יארק וכיו"ב) אפשר לאשה למוצה (או להזמין) טקס עם אשה נהגת.

משיחות ש"פ נחת, בדרכו מדרשון וה'תנש"א

[לדעת רבנן – "האיש מצווה על פרוי ורבי אלבל לא האשיה", וכי עם שטיפת וככשוה, "איש דרכו לכבות וαιין אשיה דרכא לכבות", ולדעת רבי יוחנן בן ברוקה – "על שניהם הוא אומר ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבי ר' און ר' ש" ברעננט עס אראפ' (דעת רבנן) בפירושו עהיף, וואס דערפונן איז מובן, און דער פסוק איזן בראשית (אייד לדעת רשיי – פשוטו של מקרא) למצווה נאמריו (גוטס איזיך לברכה), י'

(9) וגם לדעת ר' יוסוף (יבמות שם) שטיפת דרבנן הוא מחייב (ישלח לה, אי, "אנני אל שדי פרה ורבה ולא קאמיר פרו ורבי" – מבואר בנחלה יעקב שם, "שפליין על לילמוד של וכסחו וסיל דגלוין פיטלא ליפני מיעקב ומימ' מודה דעיקר המצווה לאדם נאמרה, וכן ממשע מהותיותם (יבמות שם) שכתבו עיג' לדלאם קאמיר פרו ורבו הוווא ברוכה בעילמא ולא למזוזה, ומלא פירוש והוון היכו נצטווה שם זיהו ההוא לשון רבים דנאמר גבי אדם לרברכה בעילמא דכתיב ויברך ולא למזוזה אל האיש כלוחוד' (דעת רבנן, משאכ' לדעת ריבכ' ברוכה ומזהו אומר על שנייהן). אבל ראה באර השדה לפרש ראי' בראשית שם. ועצ'ו.

(10) וכן הוא דעת החינוך שמצווה בראשונה הא פרו ורבו גוי" שנאמר בס' בראשית. אבל בססתמ"ץ להרמב"ם מע' ריב. מכיא הכתוב בס' ואותם פרו ורבי דפי' נון. ולהעדר שברמביים היל' אישות רפטי' מביא סתם, "מצוות עשה של תורה שנאמר פרו ורבו".

(11) מבואר בנחלה יעקב ושליה שם בדוחית פירוש והראיט כן, שהכתוב בס' בראשית ייברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו גוי" לרברכה נאמרה (ולא למזוזה), "ברירתא דבר קפרא (כתובות ה, א) דקתי הואיל נאמרה בו ברוכה לאדם, ומשמע שהוא סוברת דקראי ויאמר להם אלקים פרו ורבו הוא גוי" של ויברך אותם אלקים. וכן הוא במתרש"א סנתדרין שבהערה 2 (שהכתוב בכראשיות לרברכה נאמרה), אבל דזהה שם דעת

בפרשנוו, "אתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה" – אין ידועה די שאללה: פארץ וואס האט עס דער אויבערשטער גע-דאָרְפַּט נאָכָּמָּאָל אַגְּזָגָן לְאָחָרִי וואס ער האט שוין אַנְגְּזִוָּגֶט דעם ציוויל בפ' בא-שיות (זו כללות מיין האדם) "פרוי ורבו ומלאו את הארץ וככשוה".

מכיון ניט ענטפערין או די אמרה בא', בראשית איז און ברוכה און ניט קיין ציווי, און די הווספה איזן פ' נחת איזן דער ציווי על פון דעם פסוק (איין פ' בראשית) "פרוי ורבו גוי וככשוה" לערטנט מען און משנה וגמריא ווער איז מחוויב איזן דער מצוה

(1) ט. ז.

(2) ופסוק זה נאמר למצווה – במפורש בפרשין כאן. וכדומען מנדרורי (נמ. ריש ע"ב) (ויהי פ"י) ורבי' שנאמר בני נח דכתיב ואותם פרו ורבו גוי" (ראה מהרש"א שם. ראו גם לפרשין כאן. שליה חלק תושיבכל ריש פרשנותנו. ועוד).

(3) ראה מקומות שבהערה ה'ז. נחלת יעקב וגורי' באן.

(4) א. ב. ח.

(5) ואין קשי' ממה שנאמר כבר לעיל בס' נח (ס'. א) יוכרך אלקים את נח ואת בניו ואמר להם פרו ורבו ומלא את הארץ – כפרשין כאן (הרשות) שלונה לרברכה וכאן ליזיון, שהכוונה בה' הרשות' ריל שהוא לא למשין בס' בראשית (כי שם נאמר למצואה, בדומח מפרש שם של מדים מאכבלשווי' ש' האיש שדרכו לכבות מצווה בפרוי ורבי' ולא האשיה'), אלא הרשותה לנח – מבואר בנחלה יעקב לפרשין כאן. שליה שם.

(6) ראה רבבי' בראשית שם. פרשנות ס. ז. ראי' שם.

(7) נחלת יעקב ושליה שם.

(8) יבמות סס"י – סה. ב.

בשעת מ'פארגלייכט די צוויי ציווים
זעט מען צווישן זיין אונטערשייד: אין
פ' בראשית שטיטט, "פרו ורבו ומלאו את
הארץ וככשוה", משאיל אין פ' נח –
"ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה"
(א) עיר אין מוסך, "שרצו בארץ ורבו בה",
(ב) עיר אין ממשית דעת ואחרת "וככשוה".

אפילו לוייט דעת פירושוי אין פ'
בראשית רעדזט זיך וועגן א' ברכהה (און ניט
אי ציווי) – זיך מען אויך האבן ביאור,
פארוזאָס דער אויבערשטער האט ניט
געזאגט די ברכהה און דעת צווי צוואהמען
בהתשך אחד, נאָר עיר האט עס פאנגאנדר
געטטיילט: אין פ' בראשית (בא' בריאת
האדם) האט עיר זיך געבענטשט מיט דער
ברכהה, "פרו ורבו גו", און ערשות לאורי
המבלול האט עיר אַנגעזאגט דעת צווי
"אתם פרו ורבו".

וזעדי: אויך אין פ' נח האט זיך דער
אויבערשטער פרעריג געבענטשט, "ויברך
אלקим גו" פרו ורבו גו", און דערנאר
האט עיר זיך געזאגט דעת צווי (וואתם פרו
ורבו)" – ווערט ליפוין די שלאה: פאר-
וואס האט זיך דער אויבערשטער גע-
דארפט נאָכאמאל בענטשן, לאחרי וואס
עיר האט שווין געבענטשט אדם וחויה
(כללות מין האדם) בפ' בראשית, "ויברך
וואתם אלקימ גו" פרו ורבו גו"?

ב. דער ביאור בויה בפשטות אין: נאָר

(שמנו למדים מזווע ועַל כל הדורות), ולא רק
להבטיח זה שלא ידאָג, כלדקמן בענינים. וופז' מובן
גם בנוגע התהדרין בנהלת יעקב ובגריאַ שם (וראה גם
אויהich שם ט, ז): "דזהאַיל וככיניסתム לתיבעה אַסְר
ליהם תשמש" (פרשי פרשנותו ו. ייח. ז, ז) וביציאתם
התיר להם (שם ח, טז) והי' אפשר לטעת ולומר
שיאהַ רשות ולא מצوها, לפיכך וזריך שנית לצוות
ולזהוריהם על כ"ז – שזו צווי פרטני בענוג למצבו
של נח איז, ולא מכוואר בויה ההידוש כליל בציוי זה
אל רקה.

(ט) ראה לעיל העירה ז.

ואעפ'יך חוריש זיך אייבער דער ציווי
נאָכאמאל אין פ' נח ("כאן לציוי"¹²),
ואתם פרו ורבו גו"¹³,แคטש או דוּר
ציווי איז שווין אַנגעזאגט געווואָר בפ'
בראשית¹⁴.

הראָם שהמשנה דיבמות פלייג על כרייתא דבר
קפראָ וועל הטוגיא בסנהדרין שם, ומיכאָר שלכבייע
(גמ' להמשנה ביבמות שם) סיל דמצות טיז לדמידים
מקראָ דנה, ואתם פרו ורבו. וועצ'ע.

(ז) פרשׁי כאן.

(ח) וגם לפירוש השנוי בפרשׁי – ולפי מדרשו
הויקש שייאנו עוסק בפרק' ורבבי ולשומך דמים –
היו ביאור בהכפל כאן בפ' נח. ואיך שיש לבאר
פעז' הסעט שנכפל הצוויי בפ' נח לאחריו שנאמר
בפ' בראשית (כדי ללמדו היחס הזה) – עדיזן ציד
ביאור למה הויךר ציווי שני על עצם המזווה
ד' פרו ורבו, נוסף על הקושיא שבחורה הבהאה.
ולהויר שבנהחלת יעכֶב שם מיכאָר בדבורי רש' אלין,
שווו, "להישך בלבד ואין מוכחה לומר ולדוחק שזו
פעמיים".

ולהויר שלפי פירוש השליה שם בדבורי רש' אלין
(אליאָן דר' יהודה דלא דריש טומכים אלא היכא
דמוכחה או דמופנה) (יבמות ד, א), ספסק' הראָוֹנו
(טב', נח) "ויברך אלקימ גו" ויאמר להם פרו ורבו
גו"ו' הא' לברכה ולמצווה (או ואתם פרו ורבו
מושפה ואתי להיחס). [ולהויר שעפ' ז מגזא שחזוי
נאמר בפועל זששה פעמיים: בפ' בראשית, וב'
פעמיים בפ' נח].

(ט) בראים שם מתריך, שווו כוונת רש' אלין
באומרו אחר זה (פסוק ט) "ואני הנני" – מסכים אני
עפר, שנח הי' דואג לעסוק בטומי' עד שהבטיחו
הקביה שא' לשחת העולם צוד' (וראה באר השדה
נון), אבל נוסף לקשיית המהירוש'יא (סנהדרין
שם). דידי הי' לו בהבטחה עז'ו ולמה הויךר לאיזות
לו פעם שנית נם בלשון כספני – הרי בכללות
הענין ממשע, שהצוויי השני לנו הוא צוויי כללי

(ז) משאיל לדעת רב' אליעזר (הדורש היקש זה
שמי שאינו עוסק בפער הריהו כשפיד' יבמות טג,
ב) דדרשינו ספוקין אעיג דליך לא מוכחה ולא
מושפה (יבמות ד, א) הנאמר לראשונה בפ' נח
(ויברך גו' ויאמר להם פרו ורבו גו") הוא ככלוה
לבוכה (ולא למוצה).

ביואר אין דעם כלות/דיקון הידוש וואס האט זיך אויגעטען אין דער וועלט דורכו מבול (לגביה דעם מצב העולם לפני זה, בתחלתה הביריאה בפ' בראשית), ווי עס שטיט אין מדרש²⁴ און נח ראה עולם חדש:

„עלום חדש“ אין דער טיטש, און ס'איין צוגעקמען און חידוש אין מציאות העולם (ניט נאר לבגי דעם מצב העולם בזמן המבול, נאר אויך וביעיר) לגביה דעם מצב העולם קודם המבול, בתחלה הביריאה.

ולכארה אינו מובן: וואס און דער חידוש בעולם וואס האט זיך אויגעטען דורך דעם מבול לבגי דעם חידוש בתחלה הביריאה – א' חידוש אמריתי (מאין ליש) וואס, בראשית בראי²⁵ אלקים את השמים ואת הארץ²⁶, און דער אויבערשטער איז מהווע ומיחי' ומקיים די וועלט מאין ואפס ממש בכל רגע ורגע חדש²⁷?

איי דער ביואר אין דעם: ס'איין מבואר בכ"מ²⁸, און דער מבול איי געקומען (ניט נאר כד' צו מעניש זיין די חוטאים, נאר אויך וביעיר). בטהר את הארץ²⁹ (די מי המבול שרידו ארבעים יום זייןען בדוגמת מילקה פון מ' סאה וועלכע זייןען מטהר את האדם), דער מבול האט מוכך געווען און אויסגעאיידלט די גאנצע וועלט.

בתחלת הביריאה (קודם המבול) איי די שלימות פון וועלט געווען פארבענדן (ניט מיט דער טבע ותוכנות המציאות פון וועלט גופא, נאר) מיט דעם אופו וכח פון

דעם מבול ווען, וימח את כל היוקם אשר על פני האדמה גו"י³⁰, און „וינחם ה' כי עשה את האדם בארכז³¹ – האט דער אויבערשטער פויזדאַס-ניי געבענטשט (די חיות וכו') – ושרצוו בארכז ופרקתו על געאגט נח ובנוי „פֿרוּ וּרְבוּ גּוּיִי – ב' כדי צוריך אויפֿריען א' יוקם.

ובפרט און „ה' נח דואג לעסוק בפרוי' ורבבי עד שהבטיחו הקב"ה שלא לשחת העולם עוד³² (וגם און ער האט געוואויסט וועגן דעם ציווי ה' בפ' בראשית), דערוי' בערד האט נח געדארפֿט אונקמען צו א ציווי מיוחד פון „פֿרוּ וּרְבוּ גּוּיִי³³.

אבל נסוף אויף דעם וואס דאס פֿאָר-ענטפֿערט ניט (עכ"פ גלאטייך) פֿאָרווואס מז'אָרף אַנקומען צו נאר א ציווי מה' וב-leshon כפול (און ס'איין ניט גענג א' ברכה) („וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים גּוּיִי פֿרוּ גּוּיִי) והבטחה³⁴ (שלא לשחת העולם עוד) – איי משמע פון כלות העניין, און דער ציווי (און ברכה) צו נח (וְאֵתֶם פֿרוּ וּרְבוּ) און ניט נאר צו בְּגָעֵעַן דעם ציווי צו אָדָם (כפ' בראשית), און נח זאל צוריך אויפֿריען די וועלט, נאר און דעם קומט צו א חידוש כליל איז דעם ציווי (וברכה) [ווי פֿאָרְשָׁתָאָנְדִּיק איז דערפֿון וואס בכמה מקומות לערטנט מען אָפּ די צויה לדורות דזקא פון דעם ציווי לנחנן³⁵].

ג. וועט מען עם פֿאָרְשָׁתִין לויט דעם

(24) פרשנו ז, בג.

(25) בראשית ז, ז.

(26) פרשנו ה, ז.

(27) ראה רבכין ס'או.

(28) פרשי שם ט, ט.

(29) ביבראור הוראַט הניל (הערה 14).

(30) בקושית המהירושא שבחורה הביל.

(31) ראה לעיל עזרותה 2, 10.

(24) ביד פרשנו פיל, ח.

(25) ראה רבכין עהיפ: ואין אזלנו בלשון

הקודש בחוזאתה היש מאין אל לוזן ברא.

(26) בראשית א, א.

(27) תגיא שער החוזה והאמונה פ"א.

(28) הויא ריש פרשנו (ח, ג ואילך), ובארוכה

– תריה שם (ט, ב ואילך), ובכפ'.

שטייט איז א מצב יירוד ביותר זאל זי קענען נתרבר ונתעלה וווערן (ע"י עכודת התשובהה), אנהיבנדיק דורך דער בעודה פון "נח נח איש צדיק תמים הי' בדור רותוי"³⁴ (נטיקוןדיק אויף דער הנהגה פון כל אנשי דורו) – דערפאר איז דע' מולט ארייניגגעבען געווארן א תוקף איז דער בריהה, "לא ישבותו"³⁵, בין די כריתת ברית פון "ולא יברית כלبشر..." ולא יה' עוד מבול וגוויל³⁶ – איז וועלכו' מבץ די וועלט זאל נאָר זיינז.³⁷

און איז דעם באשטייט דער חידוש איז עולם – "עולם חדש" – וואס האט זיך איפגעטן דורךן מכול: דער חידוש גמור איז דער בריהה או דעמלוט האט דער אויבערשטער ארייניגגעבען א ניעז יבלת ותכמה איז וועלט, איז זופא זאל קענען נודך ונתעלה וווערן.

ד. דער עניין איז אויך מרומו איז דעם נאמען פון נח (שם כל הפרשה):

נח איז פון לשון נײַחאָג, און "נח נח" שני פעמים איז נិיחא בכתפליים – נײַחא לעלינוים ונייחא למתהוניכט³⁸. ובמבראָר בכ"מ³⁹, או נח איז בחוי שבת (וכמ"ש⁴⁰ "ישבת" ותרגומו "נוןח") "נייחא דרוחא", "שהוא בחינת שביתה, קאָדֶם השובט מלאלתר".

נח (איש צדיק) האט אויפגעטן איז ארייניגבעראָקט מנוחה בעולם, און דער – פאָר וווערן זיך די המבול אַנגערופן על

אייר באַשאָפונג דורך דעם אויבערשטן – "עולם על מלואו נברא"⁴¹.

און דעריבער האט געקענט זיין, ווי ס'אייז געווען בפועל, איז דורך דעם וואס רבכה רעת האדם באָרכֿן, האט דאס גע' בראָקט איז "וינחם הי' כי עשה גוי אמאחה גו'"⁴², דער חורבן העולם והפסק בסדרי הבריהה – וואָרומַם הגם איז די בריהה איז באַשאָפונג געווארן דורך דעם אויבערשטן (על מלואו) איז איז און אוף איז "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מזד"⁴³, איז אבער היהת איז די בריהה איז געווען מעד דעם אויפן פון זיין באַשאָפונג דורךן ברואָ (נטיק מעד דעם תוכו פון עולם גופא) דערפאר האבּן דאו די חטאִים פון בוראָ און זיין רצון) גורם געווען שייך זיך זאל נתרבר ונתעלה וווערן ("לא הי' שיך בירור"⁴⁴).

און וויבאָלד איז דורךן חטאָ פון דור המבול איז די וועלט אַזוייפיל נתקלל געווארן ביז "מלאה הארץ חמס"⁴⁵, און מעד וועלט איז דאן ניט געווען קייז אַפְשָׁרוֹת אויף בירור ועלוי, דעריבער איז ניט פאָרבּלִיבּן קייז טעם אויף איז מציאות, און "וינחם הי' כי עשה גוי אמאחה גו'".

משאָכ' לאחרי המבול, וואס דעמלוט האט זיך אויפגעטן די טהרת ויזיכוּ הארץ (פון וועלט גופא), או אויך בשעת זי

(34) ריש פרשנגן.

(35) שם, כב.

(36) שם ט, יא.

(37) בכל הניל – ראה לקויש חטאָ ע' 15 ואילך.

(38) ביר פרשנגן פיל. ה. וראה זהיא נח, ב.

(39) תורא ריש פרשנגן (ח, ג). שם ט, סעיאָ ואילך, י, א. ועוד.

(40) בראשית ב, ב.

(29) ראה ביר פירב, 1.

(30) בראשית ו, ה ואילך.

(31) שם א, לא.

(32) סדייה את קשתי תרנוּץ (סה"מ תרנוּץ ריש ע' מה) וראה מאמרי אהרייז – פרישיות פרשנונו ע' ס. אהיה פרשנונו (כרך ג) חרגנ, ס' פ"א ואילך. פלח הרמוני פרשנונו דיא את קשתי פיג.

(33) פרשנונו גיג.

ニיחא בכפלים" ("כפלים לתושי"), ואָס
קומט דורך עכודת המטה").

ה. בכדי אויפטאנ טהרת הארץ (בכדי
או עולם מצד אַר עניין גופא זאל קענען
נדורך ונטעללה ווועדו) פעדערן זיך צוויי
ענינים: (א) טהרת העולם ואָס ווערט
דורך דעם ביטול פון דעם "ותחתת" און
חמס" באָרץ דורך דעם מבול ואָס "בלה
את הכל כ"י", (ב) די פעליה חיזבית פון
בירור ויזיכר העולם (אוֹ ניט ברען די
וועלט).

ויש לומר, אוֹ בכללות אַז דאס
אויפגעטאנ געווארו דורך דעם (א) מבול
וועלכע האָט מטהר געוען די וועלט פון
"מלאה הארץ חמש", דורך "בלה את
הכל" (אַלץ) ואָס אַז חוץ מן התיבת), ואָס
בגלי אַז דאס היפך פון מנוחת וקיום
העולם, אוֹן (ב) תיבת נח, ואָס דער אוּזַּי
בערטשער האָט אַנגעזאטס⁴⁴, "עשה לך
תיבת גוּי", אוֹ בשעת המבול (וואָס "בלה
את הכל") זאלן נח ובני ביתו געפינען זיך
איַן דער תיבת, אוֹן באַשיצט וווערן פון מיַן
המובל אוֹן בליבין במציאותם, ואָס דאס
גייט דערנאנך דעם כה צו טאן די עכודה
איַן דער בירור ויזיכר העולם בדרך נייחא
(לעלינימן ותחמנימן) ניט דורך ביטול
העולם:

(46) משאיכ הכהפל בעמעה בראשית – יומ
שלישי והוכפל בו ייְ טוב, יומ הששי שהוכפל בו
טוב: (א) היְ טוב מלמעלה, "וירא אלקים כי טוב"
בראשית א, יב. וудאי שם, לא), (ב) גם הכהפל הוא
חלק מהבריאה, כי הכהפל ביום השלישי הוא ל gamb
מלאתך יומ הששי (פרשי שם, ז), והכהפל ביום השלישי
הוא לגורם כל הבריאה, "וירא אלקים את כל אשר
עשה והנה טוב מאד".

(47) ראה באוכחה סדריהם מלוקט חיא ע' שפ"ד
ואילך. ושם.

(48) פרשי עיחס', ז, י.

(49) פרשנות שם, יג.

(50) שם, יד.

שמו "מי נח"י" – וויל זי האבן מטהר
געוען מנוחה בעולם (נוסר צו דער מנין
חה לאחרי המבול, אוּזַּי וביעיר מנוחה
בעילם, מצד אַר עניין גופא זאל זיין שיידַּזְּזַי
צו בירור ויזיכר. און דורך דעם – באָס
קומט די וועלט אָ תוקף מנוחה פון לאָ
ישבותה).

און נאכמער: "נח נח" שתי פעמים
באַויזט, און ער האָט אויפגעטאנ ד'
מנוחה ונניחא, "לעלינימן" און "תחתון
ニים" ווי זי ווערן נתאחד צוזאמען (אוּזַּי
ווי נח אַז עניטש שנכפל שמו), און
תחתונים (מצד ענינט המ) זאלן נתאחד
ווערן מיט עליינימן.

– דער עניין פון שבת ומנוחה אַז
געוען שווין בסיסים וגמר הכריה (קדום
המבול), און דאס האָט אויפגעטאנ אָ
שלימות אַז דער בריהה ("מה ה' העולם
חרד מנוחה, באָת שבת בת מנוחה") –
אַבער דאס אַז געוען אָ חלק (גמר וש-
לימות) פון דער בריהה עיְ הקב"ה
ויכל⁴⁵ אלקיהם גוּי: משאָב"ד דורך נח
(און "מי נח") אַז צוגעקומען (דורך עכודה
האדם) אָ מנוחה אַז וועלט מצד אַר עניין
גוטא. און דעריבער אַז דאס אוּז אָ

(41) ישעי נד, ט.

(42) מנוחה – זו בלשון הקודש (נח), והוא בלשונו
ארמית (גיאח), ע"ד עליינימן ותחמנימן. ולהעיר
שרארית הווא אָ מאכעים לשון אהיה עי, וביחד עי
קשרו במיוחד עם להיק (ראה לкриיש חכיא ע' 447
הערה 10. ושם), ועי השימוש בהע' לשון נפער
בירור באַויאַע (ראה תורא משפטים עז, ד, עח, ג),
שהכח היה נתינו עיְ המבול, "מי נח", שבא לטהר
וליבך את הארץ.

(43) פרשי עיחס' בראשית ב, ב.

(44) שם.

(45) וגם קיומ מצות שבת עיְ אַדziehr הווא קיומ
השנת שמיוקשא וקיימת מלמעלה (גיאח יז, א).

מעלה": "אמוה"⁵⁴ ר'ית "אלקינו מלך העוז" למ', דורו⁵⁵ אלקינו (דר ג-ט פון אידן) ווערט דער אויבערשטער – מלך העולם [אידן זייןען מלילד דעם אויבערשטן, תמליכוני עלייכמי⁵⁶, אלס מלך ישראל, און דוריך דעם – מלך על כל העולם], און איריך אין עולםMLSון העולם⁵⁷ והסתור ווערט נתגלה מלכטו⁵⁸ ית'. "חכלנה מלמען לה", און איריך כלים יעשו מלמעלה⁵⁹. זייןען כנגד די ג' עולמות ב'יע⁶⁰ (ב'יע דכללו⁶¹, און ב'יע הפרטית⁶²),

ולהויסף, און "תכלנה" איז איריך פון לשון קליאן, וביחד עם זה איז דאס איריך פון ל-⁶³ שונ תעונג – ע"ד "ויכולוי" פון שבת, מל-⁶⁴ שונ כליז ומלשון תעונג⁶⁵ – אוןעס ווערט דער קליאן וועלַי פון עולם ניט באופן של קליאן וביטול, נאר באופן איז מזיאות העולם עצמה ווערטנת געלעה (בדוגמת תע-⁶⁶ ניג שבת וקס נעם דורך אקליה ושתאי):

ו. עיפ הניל וועט מען פארשטיין דעם טעם וחדוש אין דעם ציוויו⁶⁷, ואחם פרו ורבו גו⁶⁸ נאכן מבול לגבי דער ציווי לאדם (קודם המבול):
די ברכה און ציוויי ה', פרו ורבו ומלאו את הארץ ובשבחי וועלכע דער אויבער-שטער האט געאגט נאך בריאות האדים ("וירברא אלקים את האדים גוי זכר ונקבה בראשותם") – איז און ברכה כללית און אציוויי כליז וועלכער גיט ארוייס דער תפקיד ותכלית פון בריאות האדים: ער זאל זיך מערכו און אנפילו און באזעצען דאס לאנגד און איר אינגעמען, ובלשון היזוע⁶⁹

(59) פירוש ביך מוח אדמורי – נתקע בלקראיש חי' ע' 10. חיטל ע' 329. אגרות חי' ע' מס.

(60) ראה ליקرت אחווי כב, א. ובכימ.

(61) ראה ר'יה טז, א. לד, ב.

(62) לקירת שלח לו, ד.

(63) בראשית ב, א. אויהית עהיפ.

(64) ראה טשרען וראוהי אריך סרמיב.

(65) בראשית א, כו.

(66) ראה תנומה נשא טז. שם בחוקותי ג.

במודבר פיג, ג. תניא רמלי⁷⁰.

דער אויבערשטער האט געהיים נחץ אירינגעמען איז תיבעה אלע חליך העולם: מין המדבר – נח ובני ביתו, מין החיה – מכל והחי גו⁷¹, מין הצומח ומין הדומם – מכל מאכל אשר יאלכ⁷², און איריך אלע עולמות פון סדר השתשלות – כMBERואר איז חסידות⁷³, און די דרי דרגות אין תיבעה, "תחתיתים שניים ושלישים"⁷⁴ זייןען כנגד די ג' עולמות ב'יע⁷⁵ (ב'יע דכללו⁷⁶, און ב'יע הפרטית⁷⁷), און אין דער תיבעה (וכל הנמצאים בה – כל סדר השתשלות) האט געהערשט אמצבע פון שלום ומנוחה, מעין וויעס וועט זיין לעתיד לבוא⁷⁸ – "ויגר זאב עם בעש גוי לא ירע ולא ישחיתו גו⁷⁹", צויליך דעם וואס "מלאה הארץ דינה את ה"⁸⁰ (פונקט פארקעריט ווי דער מצבע בעולם דעתו⁸¹ – "מלאה הארץ חמס⁸²".

וואס דאס האט געהעבן דעם כה, און דערנאר וועןעס וועט זיין "צא מן הארץ" תיבעה⁸³, און איז אלע זמנים לאחרוי זה – זאל מען קענען אויפטאן דעם בירור וויכוך העילם, באופן או עולם עצמו זאל נתעלעה ווערין (באופן של ניחאה). וכמראומן איריך איז דעם לשון הציווי (בעשיות התיבעה)⁸⁴, "ואל אמרה תכלנה מל-

(51) שם, יט ואילך.

(52) אויהית פרשטו⁷⁰ תרכז, א.

(53) ה, טז.

(54) ראה אויהית שם. וראה לкриיש חי' ע' 296.

הערה 26.

(55) דיה כי פדה לאודהין (סח'ם אתחלך לאוניא ע' נז) ועם הגהות – אויהית פרשטו⁷¹ תרכז, א ואילך. מאמרי אודהין – עניינים (ע' סז) ועם הגהות – אויהית שם תרלד, א ואילך. שם תרלד, ב. המשך וכבה תרלי⁷² פציה-צו. ועוד. וראה גם לкриיש חכיה ע' 29.

(56) ישפייא, ר.יט.

(57) פרשטו⁷³ ח, טז.

(58) שם ה, טז.

געדרופט זיין א ניע ברכה וציווי אויך פָּרוּ וְרַבּוּ גּוֹיִם, בהתאם צו דעם "עולם חדש" (מצבי חדש בא נח ובניין), א' ברכה וציווי אויך דער עכודה פון "פָּרוּ וְרַבּוּ גּוֹיִם" באופן או (א) ממאקט דוועטלט (מצד איר ענין גופאי) א' דירה לו יתברך, אונ (ב) א' ברכה וציוויו ואס ווועט (ניט בטל וווערן, נאר) בלילבו קיים ונצעהי על כל הזמנים" (לא ישבותו), "ולא יכרת כל בשר . . . ולא יהי עוד מבול וגוי") – ניט ווי דער ברכה וציוויי הראשו ואמס אין געוווען (א) ניט ליפּ ערך גדרי העולם, און במליא (ב) האט ניט געהאט קיין קיום למטה (עי' האדם).⁷⁰

(7) ראה מדרש הנעלם פ' נח (הובא בכאור השדה נח שם בכיאור דברי הראים שבהערה 14), אם התורה הייתה ממדרשו של שם מה הזדר הקביה לוצאות לביג אונן הו' מזות שנדוטו שחרי בתורה נכתבו קודם לנו כו'. ומברא שם (כבאר השדה), שכיוון שבאו מבול לעולם ותשחת הארץ והשתאות פנים חדשות באו לבואו והעולם נתחדש וכרטע עטחים ברית, מון הראי' הי' שיתן להם הקביה תורה חדשה שלימה, אלא משום שחשש הקביה שיפטר לויל כי' לבו ביר להם ז' מזות כו', וכן חור וצוה לתם שיטטרו הי' מזות הללו.

(8) ראה בארכואה שליה חלק תושביב ריש פרשטווע בעיאור ההפרש בין ציווי פoir לאדער והזיווי לנח ובני. ושם – שהזיווי לאדער הוא מלפעלה למטהו, והזיווי לנח – מלפעלה למלה.

(9) שפטען מל הזרו הוא מסומן שהי' נח דואג לעסוק בפרר שמא לא יתקיים העולם.

(10) ראה תנומה ישן ברבה א' געתק בתויש פרשטווע ט אות (ב): בשכראה את האודם ברבו שנאמר ויבער אוותם אלים, והי' העולם מתנהג באאות ברכה, עז שכא דור המבול בבטולו, שנאמר ויאמר הי' אמחה את האודם אשר בראותי, ראה הקביה שבטלה מהם אותה ברכה, חור ובירך את נח ואת בני כי'. וראה שליה שם, שבאום לא חפה אדם הי' תנקיים בו המזווה דפָּרוּ וְרַבּוּ גּוֹיִם באופן של א' מטלודות יתקימו באס', ועי' החטא כו' ובכאל ולא נתקיים אפללו בנמי', ולאה תלודות נח שדי' מאן

– לעשות לו יתברך דירה בתחוםים". דער אויבערשטער האט געבענטשט און געגעבן א מענטש דעם כה ער זאל גע' וועלטיקון איבער דער גאנצער וועלט און אלע ארע באשעפענישן (וורדז ברגת הים ובעווף השמים ובכל חי') הרומשת על האראץ'" ער זאל איינגעמען די וועלט און מאכון פון איר א "דירה" פאר דעם אויבערשטן.

אבער בתחלת הבריאה, וויאלאד און דילימוט פון אdem (כולל – ד' ברכה וציווי פון "פָּרוּ וְרַבּוּ גּוֹיִם") איז געוווען (ניט מצד יי' טבע תכונות גופא, נאר) מצד דעם כה פון זיין באשאפונג דורך דעם אוי' בערטון, דעריבער האט געקענט זיין, וויא ס'אי' געוווען בפועל, און דורך דעם ואס רבבה רעת האודם באראץ', האט האודם גע' בראקט איז רינחם ווי עשה גו' אמחה את האודם אשר בראותי מעל פון האודם גו'**, כלל – דער ביטול הברכה והזיווי פון "פָּרוּ וְרַבּוּ גּוֹיִם", ווארום דער אודם – מצד זיך אלין – איז ניט געוווען קיין כל' אויך דעם, ואדרבה: אאנטאטט פָּרוּ וְרַבּוּ וְמֵלָא את הארץ וכבשווה" און פאראוגאנדלען ד' וועלט איז א' דירה לו יתברך, איז "רכבה רעת האודם באראץ'" (כולל – הנגהה הייפר פון "פָּרוּ וְרַבּוּ גּוֹיִם בְּשׁוֹהָעַ עַפְתַּהוּה") און געבראקט איז אמחה את האודם גו'".

אונ דעריבער, לאחרי המבול – וווען ס'אי' געווואָרֶן "עולם חדש", עם האודם זיך איפגעטן ד' טהרה וזוכך הארץ (פון וועלט גופא), אנהויבנדיק דורך דער עכודה פון "נח נח איש צדיק גו'" – האט

(67) ראה חד לאברהם (מעין שני נהר סדר) בגין עליות פoir, דשבינה בתחוםים תליין כבזזה זו. ולהעיר מהמכואר בכימ, שעוי' מזות פריך געשה גליי כה האס לפטה – ראה בנדיד' לשיש' חבה ע' 32. ושיין.

(68) בראשית שם, כה. וראה ריבכין עה'ט.

(69) ראה ליקט העלה 73.

מלחמה האבן און איבערמאכן בעל כרchar, וויל מצע' (ברצוננו) האט ער דערצז קוין שייכות ניט.

אין דער עבדה פו מאכון א דירה בתהנותים בתחלת הבריאה (קודם טהרת וחיכוך העולם עי' המבול) – פאדרט זיך במיויחד א פעלוה באופן פון "וכבושא", ואורום די שלימות און וועלט איז מצד כה הבואר און ניט מצד ננינה (ההעולם) גוף, ואדרבה – די וועלט מצע' איז נאך ניט קיינַ ציל צו אלקטות. דערבער דארף מען איר כובש זיין, באופן של ממשלה.

משא"כ לאחרי דעם כה הטהרה והזיכוך בעולם וואס האט זיך אויפגעטען דורך דעם מבול און דורך עבודת נח – איז דעמלט ניט די הדגשה אויף כיבוש הארץ, היפך רצון העולם, וויל אדרבה – דעם לרשות איי געגען געווארטן דעם כה אויף טאן שלימות העבדה באופן פון "מלכומו ברצון קבלו עליות". דערבער שטיטט דארט ניט "וכבושא", נאך דער לשון "פרו ורבבי", וואס בגודית די עבדה חיובית (בדרך ניניא, ברצוץ), און נאכמער – "(פרו ורבו) שרצו בארץ ורבו בה", א הוספה אין דער פעללה חיובית והה- פשפות בריבויי פון תולדות האדם בכל הארץ⁷⁹ (משאליכ בפ' בראשית שטיטט גאר – "פרו ורבו ומלאו את הארץ").

ובפרטיות יותר:

ווייכאָלד איז "וכבושא" שטיטט אין דעם ציווי ראשון וככל依 פון "פרו ורבו גו" (לאחרי בריאות האדם) וועלכע גיט ארוייס תכליית בריאות האדם (כנילא) איז פאר-

79) ראה פרשי ריש שמוט עהיט ושרצו (א, א): שהו יולדות ששה בכרם אחד.

80) ראה רמביין עהיט: יכפל המזווה לחוק לומר שיתעטסכה בה כל יכולת או שיזום בישוב כל הארץ.

ויש לומר, איז דער כה (בכללות) אויך אויך דער צוויטער ברכה וציווי (לננה ובנני) קומט פון דער ערשותער ברכה א ציווי כללי הכלל כל אופני העבודה – פון "פרו ורבו גו" (מצד הציווי לעמלה – לפני המבול, ומצד עבותות המטה – לאחרי המבול) אבער שלימות הענין איז ארוייס דורך דער ברכה וציווי און קיום מצזה זו בפועל לאחרי המבול.

ז. עפ'ז וועט מען אויך פאראשטיין דעם טעם השינוי איז לשון הציווי בפ' נח וואו עס שטיטט ניט "וכבושא" און מאין מוסיך "שרצו בארץ ורבו בה", בשינוי פון דעם לשון הציווי בפ' בראשית: "וכבושא" איז דער טיטיש איז מאין כובש איז אורך בעל כרחו, ניט ברכזו ה- נכבשי" זויה פאראשטיינדייך אויך פון דרשת חזיל⁸⁰ ("הובא בפרש") אויך "וכבושא", איש דרכו לככוש ולא האשה", וואס דאס גיט אויף כיבוש הארץ במלחתו⁸¹. ע"ד דער עניין הממשלה" וואס איז בעל כרחו, ניט ווי עניין המלכות – וואס איז ברכzon (ווי דער לשוני) "ומלכוו ברכzon קבלו עלייהם".

דאס הייסט, איז "וכבושא" (בכללות) באדייט א מצב מיט וועלכו מ'דארך

התיבה קיוס העולם בפרט קיומ במיין, עד זמן משיח בו דוד או יתקים באיש כב', עיישי.

(74) ולעהיר מפארשי ריש בראשית: גסטים אטם שכשנתם ארצות שבעה ניטים.

(75) רשי קדושין לה, א דיה "(איש) דרכו לככשי" – את הארץ במלחה ואיז דרכה כו, כייז שלא קריינו בה וככשה לא קריינו בה פרו ורבו.

(76) ראה רמביין פהיט בראשית שם: וככשה, נתנו להם כה וממשלה באיז לעשות ברכזון כו.

(77) ברכת אמרת אומנה.

(78) תלויות דברים א, ריש עב. דרישים לריה נ, סעיב. סידור (עמ' דאייח) נג, ג. מיליאטס ליהל איז – עי' תורה. ובכינט.

ח. ע"פ הניל ווועט מען פארשטיין דרישת חיל' אויף, "וכבשה" (חסיד ואיז) – איש דרכו לבושן ואיז אשה דרכה לב' בווש" (ובלשוון רשי עהיפ': "האיש שדרכו לככוש מצווה על פoir ולא האשה") כדעת רבנן (וכיה ההלכה):

דער פירוש איז דעם איז ניט – כדעת הטועם – איז דער ענין וותזאה פון "ocabshah" איז ניטא בי איז אשה, ווארטס, "פרו ורבו גו" איז ציווי קליל וואס איז אנטגעזאגט געווארן לאחררי בריאת האדם, וועלכער גיט ארטויס דער תפקיד פון יעדער מענטש (מאן פרי') צו זיך מרעו (האבן קיננדער) איז זיך באעצען איז איפטאן איז דער וועלט.

ויש לומר הביאר בזה:

דער ציווי ("פרו ורבו גו' וocabshah") צו דעם איש איז אויך כולל די אשה, ווארטס זי איז א חלק פון דעם איש, ווי עס שטיטי" איז בריאת האדם ("ויברא אלקים את האדם") איז איז איז אופו פון זיך ונקבה ברא אוטם, איז דעבאניך – איז די אשא באשפונג געווארן דורך, ויקח אהת מצלעתתי" (וכברש"י): שנבראו שני פרצופים בריאת ראשונה ואחר בר' חלקו, איז דער ציווי ("פרו ורבו גו") צו דעם איש (וואס איז געקומען גלייך נאך, ויברא אלקים את האדם גו זיך ונקבה ברא אוטם) איז אויך כולל די אשה, זייןעדיך א חלק ("אהת מצלעתתי") פון דעם איז".

(83) רמב"ם הל' אישות טיטו הייב. טושיע אהיינ סריס א.

(84) בראשית ב, כא.

(85) ליהייר מהperfת נדרים, שהבעל מפור נדרי אשתו (זהאב מפור נדרי בת) – משנה בדורות מז' ב. ועוד. רמב"ם הל' נדרים פ"א הי' ואילך. וראה בארכוה אג齊קלוףדי תלמודית ערך הפהה (ברך י ע' פיאו ואילך), ושיינ.

שטאנדיק איז איז דעם איז דא (אoid) א מעלה:

די עבודה פון מאכון א דירה בתהונוני באשטייט אין דעם, איז עס איז פעריר זיין א מציאות פון תחתונים, וועלכע זייןען מציע ניט קיין כלים צו אלקות, איז דורך דער עבודה פון דעם מענטשן איז ער זיין "ocabshah" זיין איז איבערמאכון פאר א דירה לו יתרבר.

איז איז דעם גופה זייןען פאראן צוינו עניינים: כיבוש בדרכ' כפי' וממשלת – בידור בדרכ' מלחה (מייט א תחתון וואס מציע איז נאך ניט מבורר ומזוכך כי'), ובכללות – די עבודה לפני זיך וטהרת העולם ע"י המבול; די עבודה באופן פון "מלכותו ברצון קבלו עלייהם" – בירור בדרכ' מנוחה (נייחא), ובכללות – דער סדר העבודה וואס איז נתחדר געווארן לאחררי המבול (ווען איז וועלט איז אריני געגעבן געווארן דעם כה איז די וועלט מzd ענינה זאל נזיך ווערין).

ואס דערפואר שטיטט דארט ניט זוכב' שוהה, וויל דער יעקר היידיש לאחררי המבול איז דער כה אויך דער עבודה איז זיך וטהרת העולם [הגם איז אויך לאחררי המבול איז דא די עבודה בדרכ' כיבוש (איפלו בונגע לבני אדם), עאכרייכ בונגע לממשלת האדם בחיות הארץ כי', ווי עס שטיט איז פ' נוח (כהmesh צו דער ברכה פון "פרו ורבו גו"'). – שמוראכם וחתכם יהי על כל חיית הארץ גורין].

(86) ועמץ יש לומר, שהענין ד'ocabshah הוא (כפרט איז) עוד יותר לאחררי המבול, כי קודם המבול הה' ב' קחו – צדיקים שעבודתם היא באופן ד' מלכותו ברצון (אייז צורך בכיבוש), ורשעים (עד מלואה הארץ חמס'), שלא שיך למכבשם ולברם. משאכ' לאחררי טהורה והויכוח של המבול, יש מציאות של פולם ששייך לבוש ולביר כו' (וראה לפרש טיטר ע' וואילך).

(87) מ. ב.

ט. ויש לומר נאכמבר: גנסוף אויחז דעם וואס דער "ובכשווה" פון דעם איש ווערט נמשר צו דער אשה – איז אויר בא דער אשה דא (בעבודה רוחנית) די פעליה ואס ווערט אויפיגטאנן דוריך "ובכשווה" (אוון דאס גופא ווערט צו איר נ משך דוריך איר בעל (זיענדייך "אתה מצלאותי"), אוון לויט די הוראות פון בעל, כמאחוזיל" אשה כשרה שעושה רצון בעלה).

ווי פראשטיינדייך בפשתות, או איז אשה וכות בשיראל איז באשאפון געוווארן (אווי ווי איז איש) צו אויפטאנן אוון "איינגעמען" איר חלק בעולם. ובפרטיות: זיענדייך איז עקרת הבית (עדיז איזיך די בת המתחנכת בהתחאם לוה) לגט איזיך איר די אחריות צו "קובש" זיין אוון זיין א בעה"ביסטע איז איר טופז אוון אלע בעני בית, אוון זיין באלייכטן מיט "גר מצוח ותורה אורר". ואדרבה: עיקר והתחלה עבדות "הכיבוש" הייביט זיך גאר איז אין שטוב, אוון דערנאך ווערט עס נ משך מחוץ לבית (דוריך דעם איש שדרכו לככוש). עדיז בכבוש המלך, איז ער פריער כבוש מדינה שלו אוון דערנאך מדינות אחריות (א מלך טיפשי איז כבש מדינות אחרות פאר זיין איינגענע מדינה . . .).

אוון דאס וואס חיזיל אונגו איז, איש דרכו לככוש ואין אשה דרכה לככוש, ייל דער פירוש אין דעם, או דאס איז מבאר דעם חילוק אין דעם אוון ופעלת הכבוש צוישן און איש אוון און אשה⁽⁹²⁾:

(92) ולהעיר מהשיקוט בעם האשה יוצאת לא-מלחמה (מלחת מזווה) – ראה ס' לאור ההלכה להרשי זוין ע' בה ואילך. וצץ.

(93) ליש שופטים רמו מ.ב. וצד.

(94) פשלי, ג, כג.

(95) ראה מגילה יב, א.

(96) ולהעיר שגם להדיחות שאשה יוצאת לא-מלחמת מזווה (ראה לעיל העורק, סעולה חונה מסעולה ואיש במלחמה – ראה לאור ההלכה שם).

ובמכיש וקייז פון דעם בייאור בכתביו הארייזל⁽⁹⁷⁾ בנווגע צו מצוות עשה שהומן גרמא אין וועלכע נשים זינגען פטורות⁽⁹⁸⁾ או, בעשות הזכר את המזווה אין מהוצרך שגס הנשים תשעונה לבדה כי כבר נכללה עמו בעת שעושה אותה המזווה כו, זו ע' מה שאזרזיל⁽⁹⁹⁾ אשתו בגופו דמיין (אוון ווי עס שטיטיט איזיך אוון זוהר), או און איש ואשה איזו כל א' ליעצמו ("פלג גופא") יעארליך במצות פיר, אוון וועלכע און אשה האט א' חלק וסיווע במעשה בטופעל (אוון דערפאָר, יש לה מצווה מפני שהוא מסייעת לבעל לקיים מצותה⁽¹⁰⁰⁾), ביז איז דוקא איז איר איז תליין איז דער איש זאל קענען אויסיפרין זיין ציוויל (דוריך ווייז לבשר אחד⁽¹⁰¹⁾), אוון נאכמבר: דער עיקר עניין ההילדה ווערט דורך געפערט דוקא דורך דער אשה – איז זיבער איז די מצווה פון דעם איש איז כויל אוון ווערט נ משך צו דער אשה⁽¹⁰²⁾.

ועיד ווי דאס איז בנווגע צו דער מצווה פון "פריר ברבר", אווי איז דאס אויד בנווגע צו דעם פרט (אין דער מצווה) פון "ocab-שווה", או הגם ש"איש דרכו לככוש אין איז אשה דרכה לככוש", איז דער "ובכשווה" פון דעם איש כויל אוון ווערט נ משך צו דער אשה.

(96) טעמי המצוות ס' בראשית. שער מאמרי רשבי לתיקוני הסיס. וראה מערכת האלקות ס'. וראה אהוית בא ע' שמפ-שנ. פינחס ע' איקזט-אער. לקיש חיליא יתרו תשמש סיד ואילך.

(97) מלחמות צג, ב (וואהת תודיה ידו שט), ברכות כד, א. וצץ. זודיב קין, ריש עב.

(98) חי' ג, ב. קם, ריש עב. רצ'א, א.

(99) ריז רטביב דקיזדשין. וראה קרבו נתגאל על הראיש שם. וראה לשפט חיד' ע' 41 ואילך. וועוד.

(100) בראשית, ב, כד.

(101) ואדרבה: פיוו שאשה היא מלך מן האש – אוון מתחאים שיהי' צווי בטיע אל האשה (דכל יתר (נקדושה) כנטול דמי – חולין נח, ב. וועוד).

מצווה בפרט, משאכ' די אשה שאין דרכה לכבות איזו מקלט די מצוה פון דעם איזו: איזו דערפונג וווערטס עס אויריך נמשך איזו זיעיר אויפן העבודה, איזו פועלות האיש הערטס זיך שטארק איזו (בדרכ' כיבושו) משאכ' פעולות (ו'כיבושו) האשה איזו איזו איזו אויפן "פנימה".

דרפונג איזו אבער אויך מוכן, איז ניט נאר וואם בא דער אשה איזו ניטא קיין חסרון לגבי האיש, נאר אדרבהה: איז אויפן הפעולה האט איזו זיך א מעלה לגבי פעולות האיש: וויבאלד איזו "איש דרכו לכבוש", באזוייזיט עס איז דער עיקר אויפן וויע ער קען אויפטאן איזו דורך לכבוש וממשלה⁹⁹ (אוון ניט דורך מלכטו ברצונן קבלו עלייהם), הן מצד דעם חסרוון במצב' התחתון והן מצד דעם חסרוון בכח האדם, איז זיין השפעה איזו א השפעה חיצונית (עד' די עבודה קודם המבול): משאכ' איזו אשה, וואם, איזו דרכה לכבוש, טוט אויך באופן "פנימה", בכבוד ובדרך ארץ (באופן של ניאחה依), א' השפעה פנימית – איזו איז דעם מיט ווועמען מיטוט אויך וואל מקבל ווין ברצון עצמו די השפעה (עד' די מעלה פון דער עבודה לאחרי המבול).

אוון וו' מיעט בפועל, איז בשעת מ"ר רעדט מיט א צויטוん מיט כבוד ודרך ארץ, בדרכי גוועס ודרכי שלום, פועליט עס אויך אים שלא בערך מעור וו' בשעת מ'שורייט אויך יגעט איזו מ'שראקט אים או איזו מזוויל אים כופה ווין, איזו אוון ניט

⁹⁹ ועפי' יש לקשר זה גם עם לימודי הראשון כפרשיי (כ'וכבשה) חסר רייז), "לטדר שהוכר כובש את הנקבה שלא תחא ציאנית", ויל פירש הפנימי בזה: שפעולות האשה פנימה (בדרכ' צניטות), שלא תחא ציאנית, נפערת בה עי' הזכר המשפע.

¹⁰⁰ ולהעיר שוואו יթשל ביד הוא עונש חזה על החטא (בראשית ג, טה).

¹⁰¹ ולהעיר שאשה היא כנגד ספירת המפלות, שבת מלכתה.

כיבוש בפירשו הפשטוט (כnil ס"ז) – איז איז מאין כופה דעם נכבש בעל כrhoו (היפר רצונן) דורך ארויגינן קעגן אים במלחמה מיט א תוקפ' וחיזוק (אוון אמאלא – מיט גשריריען) – איזו דער דורך פון איזו איש, "איש דרכו לכבוש", אבער דאס איזו ניט דער דורך פון איזו אשה, וויאן האשה דרכה לכבוש" (באופן פון כיבוש האיש), ואצ'רום, "כבודה בת מלך פנימה", איזו איז דורך איזו ניט דורך ארויגינן איזו מיט א תוקפ' וחיזוק (פארובונן אמאלא איז מיט גאוד) ואם ריסט די אויגנו וכו'.

משאכ' דער עניין איזו "כיבוש" (הניל ס"ז), איז מאין כובש איזו מיטמאכט איבער דעם תחthon פון ווועלט (ווחס מ"צ' איזו ניט קיין קל' אויף אלקות) פאר א דירה לו יתברך – איזו דאס פאראן (אויר) בי איז אשה¹⁰⁰:

אוון דער "כיבוש" בי איז אשה איזו באופן פון "וכבשה" חסר רייז, איז א המ- שכה מחוץ הימנה והמשבה מהוץ להג- בלות שללה, נאר באופן פון "כבודה בת מלך פנימה", פנימה זוקא – סי פנימה במקומן, איז אויר עיקר עבודה איזו איז בית פנימה (אלס עקרת הבית), איזו סי פנימה איז חוכן – איז אויר אויפן הפעולה איזו ניט מיט א תוקפ' איזו שארפקייט, נאר פר פנימה – מיט א פנימיות'דיקע איידליך, איזו כבודה – בדרכ' כבוד ודרך ארץ ומנוחה.

י. ועפי' איז אויר עיקר פארשטאנדייך די שייכות פון דעם לימוד פון "וכבשה", איז אש דרכו לכבוש ואיז אשה דרכה לכ- בוש' מיט דעם איז האיש מזווה לע פיר; וויבאלד איזו "איש דרכו לכבוש", באופן של השפעה בתוקפ' וכו', דערפואר איז ער

⁹⁷ תהילים טה, יד.

⁹⁸ להעדר מיבות סג, א: אדם מכיא חיטין חיטין כוסס, שטוח פשtan לובש (בתמי), נמצאת מאייה (אשה) עיני ומעמידה על רגלי.

בות). וכך דאס באויזויט אויף א המשכה פון מנוחה (שביתה מלאכה) אין עניין חול שבועות. בדוגמת החידוש פון נת, ועלכער האט געפּוּלֶשׁ נײַחָא בעולם.

וראש חדש מרחשות איז אליעמאל צוויי טאג, עד "נְחֵן תְּשִׁפְעִים, נְיִחָא בְּכָפְּלִים".

אוון בחודש מרחשות היבט זיך און תקוֹ-פת הַגְּשִׁמִּים¹⁰¹ (מר מלשון תפת מיס'וּי) וועלכע זייןען פָּאָרְבּוֹנְדָן מיט עבודת ה- מותה, "ואַד יַעֲלֵה מִן הָרָצִים"¹⁰², (ניט ווי טל וואס ווערט נטשער מלמעלה¹⁰³).

וואס דאס אלץ גיט נאכמער כה איז דער עבדה פון איזון – ישראל דומין ומונין ללבנהו¹⁰⁴ (chodsh), כי איז המ עתי דיט להתחדש במוותה¹⁰⁵.

אוון איז דעם קומט צו בריח מרחשות ב- שנה זו – שנת החטאינ' ר'ית וה' תהא שנת אראנגו נפלאות – איז איז דעם מצב' העולם ווערט נטשער דער חידוש פון נפלאות (נוסט אויף דער חידוש פון "ה' תהא שנת נסימ' ב' שננה שעברה), ובפרט איז דער שנה עצמה – איז שוין דורך א' חודש (מלשון חידוש) שלם, אוון מישטייט שווין בתחלת חודש (חידוש) השני – גיט דאס נאכמער צו איז דעם "עולם חדש" וואס ווערט איפּיגּעטָן לאחרי המבול (בפ' נח).

יב. דער לימוד פון האמור לעיל:
קומענדיק יעצעט פון חדש תשרי,

(105) תענית ה, א ואילך. פְּרִי חִדְשָׁה אַהֲרֹן סְכָבָץ סי. וראה ליש' מליכים רמו קפּד.

(106) ראה ישע'י, ט. וראה פריח' שם.

(107) בראשית ב, ו.

(108) ראה לקחי' והאינו עג, א ואילך. ובכ'ם.

(109) סוכה כת' א. ביר פ'י, ג. זהיא רלו, ב.

וראה סהמ'ת מס' ע' מה ואילך.ओהית בראשית ד, סעיב' ואילך.

(110) גווח קידוש לבנה – סנהדרין מב, א.

אנדריש". ביז איז דער דרכ' העבודה פון נשי ובנות ישראל, ווערט אויך א לימוד ומורה דרכ' צו אנשיים ובנים ווי זיין דארפּן טאן זיינ' עבדה, דוקא בדרכ' כבוד, ובדרך פנימה¹⁰⁶.

ויש לומר נאכמער: פון דרשת חז'יל הניל אוין פָּאָרְשְׁטָאָנְדִּיק, איז דער ענין ה- כיבוש – וואס "אייש דרכו לכובש ואיז האשה דרכה לבוש" – או ניט קיין חלק פון דער עצם מצה "פרו ורבו" (נאר א ראי' צדדי', איז דער איש – וואס דרכו לכובש – או ניט מצוה בפ'יר). ועפ'ז אוין מובן, או אדרבה – דער עיקר ענין פון "פרו ורבו גו" אוין ביי אןasha אוון ניט כיי אויש עוסק זיין בפ'יר: משא'ב' אוןasha דארפי דערוף ניט האבן קיין ציוי – וויל פילנדיק או איר שליחות בעולם אוין צו זיין די עקרת ובית אוון איפּשטעלן דורות. פון איזון, טוט זי דאס מוץ עצמה).

יא. ויש לקשר הניל מיט דעם וואס בקביעות השנה זו ליענט מען פ' נח בום ב' דראש חדש מרחשות:

ראש חדש האט איז זיך א דבר ווי. ער איז מותר במלאה, אבער ער ווערט ניט אנגערופּן א יומם המעשה¹⁰⁷, בין או נשים היטן זיך דעמלות אָפּ פון פָּאָרְשְׁטָאָנְדִּיק מלאות¹⁰⁸ (עכ' שוווערע מלאא-

(102) ולהעיר שגם דברי תוכחה ציל לא ברבים. כי א' בינו ולבי עצמו (רמכ'ם הל' דיעות פ'ז ה'ו). שווי אדרה זויה סקנ'ז ס'ח.

(103) ראה שמואלי-א, כ, יט ובמפרשין שם. חזקאל מז, א. פְּדָרְיָה פְּמִיה. וועד. וראה סה'ש תשמ'ח ח'יא ע' 107, וש'ג.

(104) ראה טושיינ' אויך סת'ז. וראה פְּדָרְיָה שם. וראה לקיש' חז' ע' 316, 315, וש'ג.

אבל אויך איזן און אויפן פון "כבודה בת מלך פנימה" – מיט אנדערענסים ו.bnoot – אין הפצת היהדות בכלל און הפצת המיענות חזצה [כולל דעת עניין פון להקהל קהילות דנסים בכל שבת ללימוד תורה"], אונז אונפירן מיט "סיסבות שבתי" פאר מיידעלעך וכיריב], אונז זי' (נשי ובנות ישראל) נוצץ דערבי אויס זייןערע ספעציאלע תכונות וכרונוטן [אווי ווי דער חוש ציזור, ואס און דעת איז נגע א ספעציאלון געפל (רגש), ואס איז אמאָל דאַ מעערע באָ נשים ו.bnoot], וככלות – זיינער אידלקייט און הנהגה פנימה – צו מוסיף זיינ איז הפצת היהדות און הפצת המיענות חזצה.

יג. ויהי אַ דורך דער הוספה איזן בעודת נשי ובנות ישראל שבדורנו – אַל דאס שווין ברענגן דִי גאולה האמתית ושלימה, וועלכע קומט בזכות נשים צדקהינו שבדורנו זה (דור האחרון ב- גלות), וועלכער איז אַ גלגול פון דור ר' יוזאי מצריך', ואס בזכות נשים צדקה ניות באָתוֹה הדור נגאלו ישראל ממצ ר'ים', ואַכמי צאָתך מאָר מצרים ארנו נפלאות', ובאָפּן פון "אראנַן" דוקא,

וְוי מג'יט באָלד ליינען "לך לך

לברר חילוקי הדינם ופרשטי בוּה – אַל רב מורה הורה.

(117) ראה ילש ר' ווקה. והוא חרש עה'פ (אות ה) ושין. והובא להלבה בשווי אדהיין סרי'ס סיג. וראה בארוכה ס' השיחות התש"נ ח'יא ע' 86 ואילך.

(118) שער הגולמים הקדמה כ. ל'ת וס' הליקוטים עה'פ שמות ג, ד.

(119) סוטה יא, ב. במדבר פ"ג, ג.

(120) מיכזה צו.

הלהכה סימן טו הערכה א. שוחית חילכת יעקב חיב סייד. שוחית צץ אליעזר חי קונטרס היוזה פשי סייד. ועוד.

"המורבה במועדות"!!!, ונכנס איז דער געווינלעכע עכודה פון דעת יאָר, איש תחת גפנו וחתת תאנטווי – דאָריך בא' יעדער איז זיינ דער "צא מון התיבה" (די' יציאה פון כל דרכיך דעהי), ע"ד די יציאה פון חדש תשרי'ו), אונז אַרוויסגין טאן די עכודה פון "פרו ורבו גו", בי' "וכבשה" – מאָכוּן דירה לו יתברך בתתונות, און מהאטך כה אויף דעת – די ברכה און דער ציוו – פון דעת אַיבערשטן.

אונז דאס איז אַ עכודה פאר יעדער אַיד, מאָן און פרווי, יעדערע לפי אויפן ודרך עובותה – אַן אַיש (אויך) באָפּן פון "דרכו לככוש", אַן אַן אַשה – באָפּן פון "כבודה בת מלך פנימה".

ונוסף אויף דעת עכודה פון נשי ובנות ישראל בעית פנימה, זעט מען אַ בדורות האחרונים במיחוז – אַיז באָ זי' צוגעקו – מען אויך די עכודה מהוז לביתן!! –

(111) ראה כי' אויך סתביב (דייה ומיש). מודבראונגן אויך סקליא סיח.

(112) מיאָה, ה.

(113) כבירות העשיט בפסקוק בע"ל התיבה – כתר שם טוב בהסתופת סיח ואילך. ושיין (וראה צוותת הריבиш סוט' עה). וראה לקוש' ח'יא ע' 6 ואילך.

(114) משלי ג, ג. וראה רמב"ם הל' דינות ספריג.

טושיע אויך סקליא.

(115) ראה באָרוכה שיחת אדריך מרחשון תשמש. כיכ' תשרי שנה זו. וועד.

(116) ויש לעורר על ההוירות שציל בנסיעת אשה ובת ישראל בטקס או אטמו כשבוגה הוא גברי (שאפשר להיות בוה החש של יהוד בו) – וכידוע השקיט בוה בספרים'. ובכגון דאַ – יש

(*) ובפרט שבומוננו (ובפרט בעיר גזולה מטעם נוידראק וכוכובי) אפשר לאשה למוצא (או להוציא) טקסי עם אשה נהגת.

(**) ראה אויך הופסקין חיט סקליה אונז ח. שעירים מצוייניס בהלכה פ'מן קוב הערה ג. דבר

זידן, דעם צמח צדק, פארוואס באויזיות
זיך ניט דער אויבערשטער צו אים? –
ווערט מכווים בא יעדער איד, „גער
ישראל ואוהביה"¹²¹, „וירא אליז ה'",
ביז די שלימות בוה – „והיו עיניך
רואות את מורי"¹²², בגאלה האמיתית
והשלימה, תיכי ומיד ממש.

מארכד גוי אל הארץ אשר אראך¹²³, אז
דענאנך – אין דער פרשה שלאח"ז –
„וירא אליז ה"¹²⁴, ובידוע דער ספרונז¹²⁵
או דער רב (מהורש"ב) ניע אלס קינד
האט אמאל געוינט אונ געפרעגט באם

(121) וים לר (יב, א).

(122) ריס וירא (יח, א).

(123) שיחת ש"ס וירא כי' מרוחשון תרג'ג.
„היום יומי ט חשון. וראה לקריש חיא ע' 23. חיה ע'
שם ע' 321. חטפי ע' 129. חיכ' ע' 61 ועוד.

לזכות

כ"ק אדמ"ר שליט"א